Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 18 май, 1978 шу. ● № 57 (5878). ● Мах 2 кеп.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

Ялхазлагlа хержача Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета аргlан йоаца бархlлагlа сесси Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Конституце (Керттерча Закона) проект ювнара 1978 шера 26 мае гулъе.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный.
1978 шу, 12 май.

КПСС ЦК Политбюро, СССР Лакхехьарча Совета Президиуме, СССР Министрий Совете

КПСС ЦК ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРА, СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ПРЕДСЕДАТЕЛА Л. И. БРЕЖНЕВА ГЕРМАНЕ ФЕДЕРАТИВНИ РЕСПУБЛИКЕ ЯЬЧА ВИЗИТА ИТОГЕХ

КПСС ЦК Политбюро, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето беррига а бизза а къоабалбу Германе Федеративни Республике визит йолаш КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева бань болх а цу политически лоархlамеча визита итогаш а. Европейски а дунен халкъашта юкъерча а проблемайн шин оагlонна юкъерча гlулакхий дешайн шерра го чулоацаш йола ФРГ, паччахьалкхени общественнин деятелашца хинна переговораш а Л. И. Брежнева визит чакхйоалаш тlайнйца документаш а кхоххам лохбаргахьа, дикача лоалахошта юкъерча гlулакхашкахьа, машар чlоагlбаргахьа дlахо баьккха боккха тlа ба.

КПСС ЦК Политбюро, СССР Лакхехьарча Совета Президиум, СССР Министрий Совет тешаш я экономикан промышленностен даькъера СССР-и ФРГ-нен юкъера дуккхача хана цхьана гlулакхаш леладар дегlадоаладарахи кlоаргдарахи йолча, цхьана оттаьча декларацеи соглашенеи Советски Союзан Федеративни Республиканеи юкъера гlулакхаш чlоагlдергхиларах а, чlоагlа шердергхиларах а, хlаьта цун хьамера дунен халкъашта юкъерча отношенешка, къаьстта 1970 шера 12 августе СССР-ан ФРГ-нен юкъе договор хинначул тlехьагlа, йолаенна позитивни процессаш чlоагlлургхиларахи кlоарглургхиларахи.

Цу договора шин паччахьалкхенна юкъерча гlулакхий ларда лоархlам хlаиз а болаш ба, хlаьта Европера кхоххам кlаьдбари кхерамзле чlоагlъяри lалашдеча керттерча факторех цаl хинна а хиннай я а я из.

КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето чlоагlа дика а хеташ белгалдоаккх машар эггара маьхера хlама хилар, шинна а паччахьалкхено бу политически болх, кхыча паччахьалкхенаша леладу гlулакхаш а санна, цунна ориентаци йолаш хила, дезилга шинна а оагlоно кхетадаь а, визит йолча хана бакъдаьи документашца чlоагlдаьи хилар.

Визит йолча хана бань беркате болх тlаберзабаьбар цхьан оагlонои шинна оагlонои санна, иштта дуккхача оагlоний порядкагlа а, кхоххам кlаьдбара процесс Хельсинке хиннача совещане Тlеххьарча актага хьежжа, кlоаргьяра деча хоадам боллаш долча эффективни гlулакхашта, хlаьта иштта ядерни а кхыдола а герз хьаделга соцадара, долаш долча герза боарам оттабара, герз цlендаь дlадаккхара даькъе дегlа хоадам боллаш долча гlулакхашта йолча ерригача торонехи средствиех пайда эцара. Цу даькъе даь реальни хlама дерригача халкъий вахара хьаштаешта ма-эшшара хургдар.

КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето чlоагlа лоархlам бу Л. И. Брежнева визита экономически даькъе хьахиннарий. Кулгаш яздаьча документий кlийлен тlа СССР-и ФРГ-нен юкъе торгови, промышленни, техническн даькъе цхьана гlулакхаш леладар шердаро лоархlам болаш чlоагlъергъя кхоххам кlаьдбалара материальни лард, гlо дергда дикача лоалахой бувзамаш шинна мехка халкъашта, къахьегамхошта болча пайдана хаддаиза тешшаме а шинна оагlонна пайдане хургдолаш а дегlадоаладе. Йоагllаш йолча советски организацеша де дезар да шинна а оагlонна пайдане йола соглашени хоадам боллаш чулоацам болаш хилийтара шоайх тийша мел дар дар, тlайнйца декхараш цlена, ханнахьа, инициативаца кхоачашдар, товарооборот лакхъелгеи цхьана оттаяь йоккха масштаб йола проекташ чакхйоахилгеи lалаш а деш. Кхетадеш да, цу даькъе дика результат хулга малхбузенгерманскн оагlув а ший де дезар иштта деш хиларах тийша долга.

Советски кулгалхоша, вlаши дувцар кхетадара, къайлагlа хlама ца хилара, вlаши юкъера тешам лакхлуш хилара хьалашка чакхъяьнача визита итогаш йийца а йийна, керттагlдоаккх шоаш дlахо а цу наькъагlа гlулакхаш леладергхилар, де лерхlар шинна оагlонна юкъерча гlулакхий дикали боарами дlахо а лакхбара, Европе а дунен халкъашта юкъерча арене а царех стабильностен дикача лоалахой гlулакхийи фактор а еш.

Л. И. Брежнева ФРГ яьча визитах дунен халкъашта юкъерча масштаба йоккха событии КПСС XXV съезда арахьара политически курс, вай партс машара тlехьара ленински политика чакхйоаккхача дикка дакъа лацари хилар. Цу визитах политически кхоххам дlабоаккхилга дегlадоаладара а цуна тlема область чулацийтара а даькъера къаьстта йола этап хиннай. Визита итогех йоахкача машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлен чlоагlьяра даькъерча ерригача торонашта реализаци ярo дlадехаргда шинна а оагlоно дlахо а цхьана балхаш дар.

Советски наха чlоагlа хьаллоац Германе Федеративни Республике яьча визита итогаш, лакха мах бу визита толам lалашбара Л. И. Брежнева баьча lалаьмате боккхача балха. Визит къоабалъяь тlайнйцай дерригача дунен тlарча прогрессивни машара тlехьарчеи низаша.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР КОНСТИТУЦЕ ПРОЕКТ КИЙЧЪЯРА ЙОЛЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА КОМИССЕ ЗАСЕДАНЕХ

11 мае КПСС ЦК членалла кандидата, КПСС Нохч-ГІалгІай обкома хьалхарча секретара, НГІАССР Конституце проект кийчъяра йолча комиссе председатела А. В. Власова председателал а деш хилар НГІАССР Конституце проект кийчъяра йолча комиссе заседани.

Комиссе йийцар НГІАССР Конституце проект. Цига дакъа лаьцар нн. И. А. Албастова, М. А. Дорохова, В. И. Дмитриенкос, П. И. Семенова, Н. Я. Правенько.

Комиссе керттерча даькъе проект мога а йир дерригача халкъага ювцийтара НГІАССР Конституце проект кепатеха араяккха аьнна предложени НГІАССР Лакхехьарча Совете дlачуялара хьакъехьара решени тlа а ийцар.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА ЗАСЕДАНИ

12 мае НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова председателал а деш Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Конституце проектах дола дош дувцаш НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиума заседани хилар.

Нохч - ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Конституце (Керттерча Закона) проектах доклад йир НГІАССР Конституце проект кийчъяра йолча НГІАССР Лакхехьарча Совета комиссе председатела, КПСС ЦК членалла кандидата, КПСС Нохч - ГІалгІай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова.

Из дош дувцача дакъа лаьцар М. А. Мамаева, Л. С. Сайдаева, Н. Г. Рыженкова, М. М. Керимова, В. М. Шамардина.

НГІАССР Лакхехьарча Совета Президиумо тlайнйцар комиссе хьачуенна НГІАССР Конституце (Керттера Закон) проект бlарчча хьанийцача къоабалъеш а дерригача халкъага ювцийта из араяккхара а хьакъехьара Указ.

Президиумо тlайнйцар НГІАССР Конституце проектага хьажара 1978 шера 26 мае НГІАССР Лакхехьарча Совета аргlан йоаца бархlлагlа сесси гулъе аьнна дола Указ а.

Брыворош Владимир Советски Эскаре гlулакх даь ваьлча юха шин юрта Алхан-Кале цlа а вена Ермоловски хьу чакхйоахача комбинате балха вахар. Цу хана комбинате керда цехаш йоххаш латтар, сварщикаш тоъаш бацар. Владимира лаьрхlар из говзал карагайзае. Курсаш тlехдика чакх а яьха комбинате юхавера из.

Цу хана денз шийтта шу совгlа ха яьнай. Ше болх беча юкъа цо хьахьекхад дика болхло хиларал совгlа, дог цхьалха, эшшача накъавоалаш дика новкъост ше хилар. Массане де а доагlаш сий ду Владимира. Из боккхача безамца шийна хоар къоначарна дlахьехаш, комбината общественни вахаре дизза дакъа лоацаш хьавоагlа укх массехк шера.

СУРТА ТІА: Ермоловски ДОК-а слесарь Брыворош Владимир.

Я. ЦУЕВА сурт.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета телевиденеи радиовещанеи комитета болхлошта Нохч-ГІалгІай АССР культура заслуженни болхло яха сийлен цlи яларах дола НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Республика телевидении радиовещании дегlайоалаеча доккхий гlулакхаш карагlдаларах Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика культура заслуженни болхло яха сийлен цlи лойла:

Курскиев Козлой Ювсапа — воккхагlволча редактора.

Премыслер Ефим Моисеевича — редактора.

Шипулина Ирина Дмитриевиана — йоккхагlйолча редактора.

Эльмурзаева Роза Якубовина — диктора.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ,

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1978 ш., 10 май.

КЪАХЬЕГАМЕИ ТІЕМ ТІЕИ ХАЛКЪО ГОЙТА ДЕНАЛ

Л. И. БРЕЖНЕВА «ЗІАМИГА ЛАЬТТА», «ЮХАДИЙНДАЛАР» ЯХА КНИЖКАШ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБЛАСТНОЙН ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙН ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕЙ АКТИВА СОБРАНЕ ДУВЦАР.

Л. И. Брежнева «Зlамига лаьтта», «Юхадийндалар» яхача книжкаша дуккхача наьха теркам тlаззаб. Цар чулоац Сийлахь - боккха Дай-мехка тlом хиннача шерашкеи тlом чакхбаьнначул тlехьагlарча ханеи мехка лаьттача хьала еш йола кlоарга анализ, хьахьокх гитлеровски эскар хlалакдаьча, Сийлахь-боккхача Октябра карагlдаьнираш, ший советски Даьхен сийи ший лоlамагlа хилари лорадаьча, тlемо бохабаь боахам болча халача хьалашка халкъа боахам юхаметтаоттабе, мехка экономикеи культуреи дегlайоалаяра лард йолла мегаьча советски халкъа сийлахь-доккха денал.

Книжкаш тlа массе а оагlорахьа доашхаш да Коммунистически парте кулгалдарен лостам теларен балха, наха еча партийни влияне стилеи методийи, нахаца болх бара ленински принципий маlан.

Шаккхе а книжка — чlоагlа вай ханара а да таханарча вахара лоархlамеча дуккхача дешашта бокъонца жоп а лу. Л. И. Брежнева «Зlамига лаьтта», «Юхадийндалар» яхача произведенеш тlара хьадоагlа организаторски идейно-кхетамен балха боарам дlахо айбара дола республикан г. Грозней партийни организацеи декхараш хетаяь яр КПСС обкоме 11 мае хинна областнойн городскойн партийни организацей актива собрани.

КЪОНАХЧАЛ ДУХДУВЛАР

«Зlамига лаьтта» яхача книжка тlа Л. И. Брежнева дувц Новороссийска юхе хинна тlемаш. Укхаза 1943 шера сентябре берда йистерча зlамигача лаьтта чlегилга тlа lоессар советски эскарий десант, хlаьта ший тылах фордо хьакъоастаяь а йолаш, моастагlчун юхxе 225 дин бийсеи даькхар город бокъонца мукъаяккхалца плацдарм дlа ца хецаш. Актива собране доклад яьча КПСС обкома хьалхарча секретара А. В. Власова аьлар, дуккхача советски наха хьагойтача тlема майрала маlанах дувцаш Леонид Ильич Брежнева къаьстта белгалдир из майрал турпалала сурт оттадаь а йоацаш, дукха дешаш ца оалаш, кхычарна дlахьокхара духьа йоацаш, кхыметтел моттийта йоацаш йола майрал яр. Цу тайпарча майрала хетар да ше деш дари чаккдоахари бокъонца нийса долга, саго гу фуннагlа хиннадале а ше де дезар.

Зlамигалаьттахой деналах дола книжка, аьлар телевидене Нохч - ГІалгІай студе керттерча редактора З. З. Муталибова, белгала да цун автор цlи хеза, хlанзарча заман белгталара политически, паччахьалкхени, военнии деятель хиларца.

Автора цlенача дег тlара дувц советски десантникий мел халача хьалашка тlемаш де дийзар. Доагар лаьтта, кхертlоех кlур ухар, аьшк лалар, бетон йохар, бакъда шоаш биаьча дувна тешаме бола нах, цу лаьттара тlехьашка баланзар. Роташа юхаеттар батальонаш, батальонаша хlалакйора полкаш. Пулеметаш цlийлора, човнаш хиннараш, санитараш юстара я боахаш, гранаташ бе йоахкаш танкашта тlабетталора, дегlалбаха топий бовхаши урсашн деттар. Вlалла а социртбийхьогl аьнна хетар из тlом...

Ше санна кхы ца хинна из турпалали къонахчали мичахьара бухдувлаш дар?

Л. И. Брежнева доаладу В. И. Ленина аьнна тlом нийса хиларах тешаваро, ший вежарий ираз бахьан ший са дlадаланза даргдоацилгах кхеташ хиларо салтий деган уралоттаду, хазанза йола халонаш лойт, яха дешаш. Из доацхаш да герз бе делла хlара болхлои хlара ахархои фу бахьан долаш, нийсхои социализми котьяккхара духьа шийна ха а ховш ший цlий lоухийташ волга кхеташ хиларца. Цу башха-дикача ленински дешаша, белгалду авторо, кlоарген нийсен хьзелл халкъа нравственни низаш духдувла. Сийлахь-боккха Дай-мехка тlом болча шерашка вай халкъо гойта лергдоаца денал духдийна хьаст.

Собране къамаьл даьча бlухочо Л. С. Свитанькос, № 2 йолча юкъерча школа (г. Аргун) классашка арахьара болх вlаштlехьбоахача З. Ш. Дудуркаевас, Старогрозненски УБР бурувдеттачо, ВЛКСМ XVIII съезда делегата В. С. Золотарева дийцар вай халкъа хьабена турпала никъ кагиркхошка ма-могга дукхагlа бувцар, советски Даьхенна, дерригача дунен къахьегамхой вежарашка болча барта бизза тешаме хургболаш уж хьалкхебар партийни комсомольски организацей декхар долга. Собране къамаьлаш дьраша теркам тlабахийтар Л. И. Брежнева аьннача, вай котало — адамлен исторе лакха мул ба яхача дешашта.

ЙОХАЯЬИ ЯЬГАИ ЛАЬТТАЧАРА...

«Юхадийндалар» яхача книжка хьалхарча оагlоша тешаву дувцаш лар бокъонца хинна хиларах, автора шийна дайнар хиларах.

Тlом чакхбаьнначул тlехьагlа Л. И. Брежнев вахийтавар Запорожье болх бе, цига из хержар КП(б)У обкома хьалхарча секретаралла. Ерригa город йохаяь уллар. Доходаь дар ззарнел совгlа нах чубаха доккхий цlеноu, 24 больница, 74 школа, шн институт, пхи кинотеатр, 239 тика. Городе хий, йlовхал, электроэнерги яцар.

Советски наха дика дагайоагlа из ха. Городаш, юрташ, заводаш, фабрикаш йохаяьчареи яьгачареи хьалъайлургъяи, аьнна хетар. Л. И. Брежнева дувц, фашисташ тlалатарах зенаш хиннача мехкашта гlо дара хьаяьча дунен халкъашта юкъерча организаце — ЮНРА специалисташа вывод йир, масала, «Запорожсталь» яха завод юхаметтаоттае ягlац, хlана аьлча из керда хьайича дарегlа хургда аьнна. Уж специалисташ лархlа ховш а шоай гlулакх дика довзаш а бар. Хlаьта гlалат баьлар уж. «Царна мах бе ца могаш дисар, — белгалду авторо, — вай халкъа вахара низ, советски наьха патриотизм, уж вlаштlехьбоахача парте лоlам «мара хlама дацар».

Кхыйола йоккхий промышленни предприятеш а санна, «Запорожсталь» юхаметтаоттаеш бар бериrа мохк. Цох дувцаш В. И. Ленина цlерагlча Грозненски мехклаьтта чакхдоахача завода оператора, Социалистически Къахьегама Турпала Н. И. Ведерникова аьлар, цу гlулакха шоай дакъа юхьетихьад. Запорожье халданза битуми мехкдаьтта продукташи кхахьийтача Грозне къахьегамхоша а.

— Грозненски мехкдаьтта чакхдоахараша, — аьлар нов. Ведерникова, де а доагlаш доккхал ду мохк юхаметтаоттабеча хьинаре дакъа лаьца хиларах!

Докладчика нов. Власова белгалдир, дийна, хаьлда масалаш а кхураш книжка тlа хьахьекхаб тlом чакхбаьнначул тlехьагlарча халача хьалашка, хиланза даргдоацар каст-каста доацаш заводаши электростанцеши, шахташи, рудникаши, транспорти юрта боахами юхаметтаоттабеш, наха чубаха цlенош хьалдеш, городаши юрташи юхаметтаоттаеш советски наха шоаш ца кхобеш бань болх.

Цу шерашка, йоахар собране хиннараша Л. И. Брежнева книжка хьоахадеш, дерригача дуненга дlахьекхар социалистически экономика кхоачалургйолча резерваш, вай планови боахама торонаш, эшаш хуле низаш дlа-юха декъа, керттерча лостамашка хьагулде йиш йолча мехка lалаьмате боккха низ. Из идея хил вай деношка парте решеней ларде. Л. И. Брежнева ший книжка тlа язду, хlанз къаьстта лоархlам бола программа я Малхбузен СибарегlеН ганзаш комплексно караерзаелгеи хlама хьаккхолла низаш дегlадоаладелгеи. «Тlа-тlа чlоагlагlа отташ да керттерча лостамашка ресурсаш хьагулъяра декхар, халкъа боахамерча цар лоархlамга хьежжа аргlа а оттаеш царех хьалхаяккха езар малагlа я хар. Кlезигагlа рузкъа дlа а дохийташ дукхагlеи сихагlеи пайда баргбола хьалда йола моттигаш хьагучаяха хар, моллагlа а декхар юххера а цох хьахургдолчунга хьежжа кхоачашде хар алхха цох латт планировани е хара говзал, дерригa чулаьца аьлча боахама доал де хар». Из положени хlара партийни боахамен кулгалхочо уйла тlаяхийта йоагlаш я. Из чlоагlа лелаяро мара бизза аьттув боаккхаргбац боахамен культуран гlирсаш хьалдеча моллагlча участке.

КУЛГАЛДЕЛГА ТІАДИЛЛАД

Л. И. Брежнева произведенешка, аьлар докладчика, къаьгга хьахьекхад массакахьа а хlара денна а наьха йоаххои теркои е эзилга, цар беча балхага, юкъарча гlулакха юкъехьоча дакъага хьежжа болхлой мах бе безилга. Кулгалхо декхарийла ва, язду «Юхадийндалара» авторо, шийн болхлой ма-могга дикагlа бовза, цар дика оамалаши кхоачамбоацараши довза, цар дика оагlонаш гlулакха долча берката тlаерзае. Нагахьа санна саг гlулакх довзаш вале, цунна мутlахьа вале, нагахьа санна из юкъарча гlулакха дикадар де гlерте цхьадолча хlаман тlехьа гlалат вувле а из махулла хьаллаца веза.

Л. И. Брежнев — lалаьмате йоккха опыт йола партийни кулгалхо. Парте обкома секретарь волча хана нахаца болх бара ший стилахи методахи цо дувцар геттара боккха мах болаш да. Из цlаккха а наха тlачувхаш хиннавац, массанеца цхьатарреи сатийнеи хиннав. «Цу ханале аз бокъонца кхетадаьдар, кхыметтел принципиальни деша, хьаннагlчунца а хьа барт вlашагlкхеташ ца хилча а, адамий lаьдалагlа хьажа веза болхлочоа хьовзам ца бе, из саьнга чу ца тоlаве, lо ца хьокхаве. Ала мегаргда: «Дош доацар да lа дувцар!» — хlаьта, нагахьа санна саго дувцар дег тlара дале, ала мегаргда: «Хьехар дарах баркал хилда хьона, уйла ергья вай. Хlаьта, нагахьа санна иштта хьежача фу дархьогl вай?». Аз кхетадир, сабар хила дезаш хилар, парте се дlаоттаваьча посте уйла ца еш дош ала сай бокъо йоацилга. Айса совещане нах гулбеча хана, со белггала вувла а вувлар царца дага, шийна хетар хlаранега хьаоалийтар аз, хlаьта сайна хетар ала сихлацар со. Хlаьта иштта новкъостии а ма-оии- ванна — «начальника» хетар хьа а лаьце, цу тlа латташ, тlаккха кхы дlахочарна хетар хьахозаргдац хьона...

Кулгалхо массаза а гуччахьа хул, цудухьа веха хила, мелал гоита мегаргьяц цо. Дег тlа фуннагlа дале а, сабар долаш, отубецна хила веза, нервашта дирст йолла сэа, нах а цунга хьежжа бlубенна хилийтар духьа».

Боккха лоархlам болаш да балха масштабаш йоккхагlа хиларо, уж чоалханегlа хиларо кулгалхочунгара дlадех хlама дуккхагlа довзаш хилар, гlулакхах кlоаргга кхеташ хилар аьнна Л. И. Брежнева алар. «Партийни кулгалхочо,— язду книжка автора, — тlехьависа безам болаш веце, ше мел ноаккха ха дешаш яккха еза».

Л. И. Брежнева книжкаш тlа къаьгга гуш я наьха йоакхо, терко еш, царца lимерза хиланза варг ца хилара идея. Чин ца хетташ шоайла кlалхара боахаш, шоай дезагlа дола хlама нийсса декъаш дола цlена салтий доттагlал долча тайпара дайза волча КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела ший книжкаш тlа дуккдаза белгалдоаккх шийна уллув тlом баь я болх баь а нах бищ ца бениlга, дуккхагlбарий цlераш дагайоагlилга, царех дуккхачарех селхан мара ше дlа ца къаьстача санна чlоагlа безаме дувц. Моллагlча кулгалхочун мах беча хана цо эггара керттерчарех лерхl из кулгалхо нахаца мишта хиннав хар. Цар кхоачам хиллал йоакхо еш варий из, доагlар царгара кхоачам боллаш хьадехаш варий из.

Чlоагlа теркам тlабахийта дийцар собране критикахи самокритикахи дола дош, хlаьта цох дукха дувц Л. И. Брежнева книжкаш тlа, белгалдоаккхар тахан вай боахама дерригача доакъошка геттара чlоагlа организованность хилийта гlертилга, хlаьта цудухьа «гlулакхаш малагlча хьал тlа да хьожаш лаьрххlа, кlирбаь критически бlарг лакханза даргдац вай» йоахар. Цо новкъостал дергда цу гlулакха хиланза даргдоаца общественно-политически хьал lалашдара. Эффективнегlа, овсарегlа, дикагlа болх бе безаш хулиргаргбола, прогульщикаши лодыраши ловргоаца, йоакхо йоацаши доал доацаши хилара, очковтирательственеи припискаштеи сатохаргдоаца хьал». «Кулгалхо критикана кlалхара ваккхар из хlалакваp да, — белгалдоаккх Л. И. Брежнева. —Критика дlатlаэца ца тугаш сецар гlулакха пайдана воацача ваьннар ва».

Собране къамаьл даьча Малгобекски горисполкома председатела З. А. Яндиевас аьлар, Л. И. Брежнева хьоахадаь уж хlамаш хlанзарча хьалашка организаторски партийно-политически болх эргабоахаш тоабара мах баь варгвоацаш да аьнна. Цо теркам тlабахийтар Малгобеке а районе а критика дlатlа ца эцаш, къахьегамхой письмошка тесса хьежаш бола кулгалхой хилара. Цхьаболча кулгалхоша лохегlа латтачар бе безаш бола болх бу, тlадиллача гlулакха хьалхара доагlар царгара хьа а ца дехаш.

Шоаш къамаьлаш деш цу тайпарча хlамаех дийцар КПСС Урус - Мартановски райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова, КПСС Грозненски горкома секретара Л. П. Белоглазовас. Цар йоахар цхьабола кулгалхой нахаца lимерза бац. Л. И. Брежнева дог-цlена боацача кулгалхой, «цхьан метте багlаш мистбеннача», «цхарал дьнна дегаш долча» болхлой адресагlа яь критически замечанеш дlадахачох дийца lеш яц.

Тlом чакхбаьннача шерашка ше баь болх, нахаца хинна вlашагlкхетараш дагалувцаш Л. И. Брежнева язду шоай деша тlара ца боалаш, шоай уйла йолаш, хlамах дика кхеташ, кердачоа чlоагlа тlакхувш, наьха инициативеи творчествои шоай ханнахьа бlаргагои хьаллацеи ховш уж хинна хилара ше эггара хьалха мах баьлга. «Белгалдаккха лов сона, — язду книжка автора, — тахан а уж оамалаш, из, шоана хьаштдале, балха стиль эггара чlоагlагlа вайна хиланза яргйоацаш хилар». Критически бехкаш дукха дахаро гlулакхаш воча хьал тlа хилара тешал ду аьнна хета дагlац язду «Юхадийндалар» яхача книжка тlа Л. И. Брежнева, нийсса вокха оагlорахьа я соотношени: гуччахьа, дlа а хозаш еш йола критика дукхагlа ме хул, дикагlа лел гlулакхаш.

«Зlамига лаьтта», «Юхадийндалар» яха книжкаш, аьлар НГІАССР йоазонхой Союза правлене председатела Р. С. Ахматовас, миллионаш болча наьха уйлашка хьежжа да. Уж вайна эш маьхк, тух, хий санна. Уж дийшадар аьнна кхоачамбаь lе йиш яц, уж lомаде дезаш да. Из вывод йолаш дар партийни актива собране мел даь къамаьлаш.

Собране тlайнйцар Нохч-ГІалгІайчен городашкеи юрташкеи бахача наха юкъе партийни организацеша беча организаторски идейно - кхетамен балха боарам дlахо лакхбара тlаерзаяь йола рекомендацеш.

Л. И. БРЕЖНЕВ ЮХАДИЙНДАЛАР

(ДIахододар. Долалур 9-чу 11-чу Мас арадаьннача «Сердало» газета тIа).

Цхьабакъда уж дерригa нравственни хIамаш, бакъдар аьлча, дег чу дувшаде деза. ХIаьта цу гIулакха тхона геттара дика новкъостал дора массанахь а кхоачаш болча газетчикаша. ТолашагIа йола опыт, хоза нийсъенна сага кхел, моллагIча цхьанне рекорд, моллагIча цхьан участкера денале гIулакхаш — уж дерригa хIамаш хье па долийташ дувцар газеташ тIа. Журналист йизза бокъо йола доакъашхо вар гIишлоне.

ДагадоагIа сона, выездной редакцей болхлошта могадора аз заводеи гIишлони кулгалхоща цхьана оаха хIара денна пусковой объекташта еш хиннача обходашка дакъа ца лоацаш ца Iелга. Укхаза массанза хьагучалелхар хьашт дола дешаш, пайдана къамаьлаш хулар, гIишлон керда турпалаш боазар. Кепайовзо тхоаш хестадарал совгIа, тхоашта ира, критика ярга доглоахаш а дар тхо.

ДагадоххарагIа белгалдоаккхаргда аз, тайп-тайпарча инстанцешка кхайкаш совгIа кхувларгбоацаш гIишлонхой, монтажникаш, эксплуатационникаш лорабе гIерташ тхоаш хивна хилар а. «Беррига болх, — оалар аз сай новкъосташка, — объекташта дIатIахьо. Нагахьа санна гIулакх хуле, хьалбеш латта гIирс болчча тIагIо». ХIаьта обкома хьалхарча секретара ше а из бокъонца иштта деш хилар шоашта бIаргагуш хинна хиларах дукха ха ялалехьа парте районни, городской, областной комитетий беррингача секретарий, отделий заведующей, инструкторий оамал а хиина дIаьттар из. ХIаьта из-м царна шоашта а чIоагIа пайдана дар.

6.

Темп тIа-тIа лакхлуш дора балхаш, гIишлоно дIадехар ерргa торонаш оарцагIйоахилга, новаторски къахьегама методаш прогрессивни техническ решенеш юкъейоалаелга, хиннари хьаькъали долаш хулга. Аз белгалдаьккхар: массе тайпарча тха халонашеи эшамашеи касткаста хьахулийтар кердеи шоай тайпареи идеяш. Сона дагадоагIача дукххача масалех шиъ ерш да.

Эгтара хьалха юхаметтаоттаеш хинна № 3 йола домна аахха цаI мара ца яьар эккхам хинначул тIехьагIа бIарчча ийса. Цхьабакъда из IотеIаяр, Пизанoки башни санна оагIора яьшаяр, хIаьта геттара Iо ца йожийташ из соцаяь лоаттаеш хIама яцар чухьа оллаенна ула шихта мара. ЦаI мара цунна де хIама дац аьнна хеталора: IалаьматеI йоккха пийшк вIашагIа а яьккха, цул тIехьагIа керда юха вIашагIйоллар. Цхьабакъда йоккха опыт йолаш хинна монтажник М. Н. Чудан керте лаьттача Стальконструкция яхача управлене болхлой кхыча наькъагIа бахар. Домна хьаийсъе лаьрхIадар, хIаьта из цу хаштлаца цхьанне а цIаккха а даиза хIама дар. Из проект оттаьча управлене керттерча инженера А. В. Шегала иштта дийцар сона:

— ГIишлошъяра говзалах йовзаш йола приемаш «дарбан хирурге» цхьадолча хIамашца дIакхоачаш ца йиича далийтац эттача хьало.

Цхьан Iуйрийна монтажникаша аракхессар козел (шелдениа чон), домнана кIал дIаоттайр бIаьннегара ши бIаьнега кхаччалца тонн айе низ болаш йола ийс гидравлическа домкрат, цул тIехьагIа пийшка ботт хьахоадa а баь, айе болабелар. БIаьш гIишлонхой латтар гоннахьа. Дукхха бараш смена чакхъяьначул тIехьагIа, кIаьлбеина, наб яйна боллашехьа а, юхе Iийра, цхьабакъда беррагаш а цунах хургдар ха гIерташ чIоагIа садеттаж бар. Со а Iийра юхе. Кхы тайпа гIулакхаш а дар цу дийнахьа, цхьабакъда уж берригаш мо мара дIаваха йиш йолаш вацар со а. Из Iалаьмате йоккха пийшк кIеззига меттахьа яьлар, ше лаьттача тайпара шорттига дIанийслуш латтар. Iхи сахьати ах сахьати даьккхар из айеш, хIаьта цхьаккха сагадIаваханзар площадкера. Со а лаьттар из болх чакхоаллалца соцача кхаччалца, ьнна къорг шин на а оагIорахьара болата прокладкаша заварка а яь, дIакъовллалца йолча хаьа. ГIулакх даь даьккхар. Шин бетта меттел — пхиъ ахсахьата! Паччахьалкхенна миллион соигIа сом кходир цо. Из гIулакх дага а деха майрра чакхдаккхарах Паччахьалкхен преме елар Михаил Николаевич Чудана Айзик Вольфович Шегалаи.

Паччахьалкхен преме лауреат хилар Стальмонтаж яхача управлене начальниках Марк Иванович Недужкох а, йоккха таланти деналс долаш волча сагах. Из са мехкахо вар, Днепропетровцiера. Къеча ахархочул дезале ваьвар, заводе слесарь, сварщик, цул тIехьагIа монтажник хиннавар. Пятилеткай шерашка Уралеи Сибарегiеи хьалдеча гIирсашка еча монтажа кулгалдаьд, тIом болча хана гобаь лаьттача Ленинграде бензопровод юллаш хинав. Турбаш Ладожски Iаьма баьча ша тIа, вIашагIхийттай, цул тIехьагIа IокIал а яьха бух тIа гIолла Iоехкай, цу тайпара Ленинградски фронт доагорца Iалаш а еш. Тоnаш чуеттача хана ша санна пийлача ладожски хи чу а ваха, цу хана денз хала цамогаш вар Марк Иванович. Цхьабакъда ше валлалца болх беш хилар из.

Запорожье цун управленеца тIадилладар прокатни цехаш — фашисташа къаьстта чIоагIа, вIалла а кхом ца хеташ йохаяь хиннараш — юхаметтаоттаелга. (Лакхе цкъа дийцар аз колоннаш тIа лаьттача цIеча литрай «Г» хьакъехьа). ТIаккха юха, цу болата кегара духтIа а ваьнна, Марк Ивановича предложени елар пролеташ бIарчча хьалъийе аьнна. Цецвоаккхар бIубеинен кердеи дагадехача цу хIамо. Юхаметтаоттаеш йола цех йоккхийча блокашта йийкъар цо: хIараяр ткъаьнегa кхаччалца колоннаш цийца йолаш а эзар тоннал яйгIа йоацаш а яр. ТIаккха цхьа блок вокхох дIакъовстайр цо, автогенаца уж тийда а тийда, хIаьта цул тIехьагIа болх бе йолалар телескопически стойкаш — Недужкос шоай управлене керттерча инженераца Григорий Васильевич Петренкоца цхьана хьадага а лийца хьаяь подъемни устройствaш. Тхов бага а белла цех хьалаьцача санна пролета бIарчча участкаш урагIа кхухьар цар. кIезиг-кIезига луш хьанийслуш яр гоамъяь хинна колоннаш, шошоай моттигаш хьалувцар сарпалашеи гIайбашеи. Дукхха маьженаш, бакъдар аьлча, юхаметтаоттaлургйоацаш яр, уж юкъера дIайоахар, хIаьта цхьайолча конструкцешта овнаш а дора, хIамаш а техкар — из а иштта тхьовра вай йийша «дарбан хирурги» яр.

Юххера а, чоалханегIарча участкера балхаш кIезигагIа дале а цхьа шу хьалхагIа даь даха йиш хилар. Тиша аьшк а лаьрхIа дIаяла дага хинна Iалаьмате безача маьхьа конструкцеш кIезига кIалхара яханзар. Иштта хьадеш дар цу хана тхона чIоагIа эшаш хинна, йохаяь заводаш юхаметтаоттаяра Iилма, цIаккха а цхьаннахьа а цунах кхы пайда ца эцар дикагIа дале а.

Болата лист арахецара эшаш хиина звеньяш мара чу ца лоацаш йолча «Запорожсталь» хьалхарча аргIан технологически зIылг яр оаха юхаметтаоттаеш хиннар. Фо детта агрегаташ йоахка ТЭЦ . доменни пийшка чу фо детта дезаш яр, чон телаш йолча домно прокатни цехашта халанза яргйоаца газ а лургья. Цхьабакъла алхха цунах кхоачам а баь Iе йиш йолаш дацар тхо цудухьа цхьан хана деш дар ерригa предприяти — машинаькъа сеть, водоснабжени, энергоснабжени, гIоина йола производстваш, кхыяраш юхаметтаоттаяра балхаш. Iалаьмате безача маьхьа яр удареи гIишлоно Iоаяь опыт, цудухьа лоархIаме дар цхьанна а тайпара из йоа ца яр, йиц ца яр, кхыча объекташка цунах ма-могга пайда эцар. «Запорожстроя новаторий къахьегама толашагIа йола методаш Iомаяреи дIайоаржаяреи хьакъехьа» къаьстта сопам тIайийцар КП(б) У Запорожски горкомо. Доменни пийшк эгтара хьалха хьаллотаяле кIеззига хьалхагIа партийно-боахама актив йир оаха. Цига эгтара дукхагIа дийцар аз, кхеталеш ма-дарра, из болх бе йолаялийтале хьалхагIарча сaготагIа долча декхарий хьакъехьа, цхьабакъда перспектива хьакъехьа а дир къамаьл:

— Вай цхьана вIаштIехьлаьлар боахама кулгалхойи коммунистийи уйла лоацшача юкъагIа паччахьалкхен планаш кхоачашъяра гIулакха тIаервае. Цхьабакъда шерагIа лакха деза бIаргаш. ГIулакха партийни кулгалдерга диллача гIойленагIа йола Запорожстроя урок, ерригача вай партийни организацена, ерригача промышленни предприятешта бола хьоккам а хиина дIаоттар ловра сона.

Цу ханале беррингача мехко новкъостал дир тха завод хьалъяра. ГIишлон майданна лалла чаьтараш латтар, йоазош тIа а долаш: «Горький», «Рига», «Ташкент», «Баку», «Дальний Восток» — гIишлошъю бригадаш яр цар чу Iеш. Тха заказаш кхоачашдора кховзткъе итт городерча ши бIаь совгIча заводо. Горькера грузовикаш ухар, Архангельско нишалаш лоаттайора. Ярославло — электромотораш. Бакуи Грозней — битуми кхыйола мехкдаьтта продукташи. Станокаш Москвера кхухьийтар тхона, — рельсаш — Кузнецкера, хьу — Белоруссера, металлоконструкцеш — Днепропетровски областа заводашкарей цу даькъе са хьамсарча Дзержинкерей. Кхыметтел цехаш юхаметтауттаяра проекташ а кийчйора тхона Киеве, Харькове, Днепропетровске, Ростов-на-Дону, Ленинграде, Москве, Запорожье Гипромеза филиал цу ханале тха тхоай хьахинцаяле а.

Цудухьа укхаза хозача дешаца хьоахае безам ба са цхьа бакъахьара кхалсаг — «Запорожсталь» инженер Е. С. Шеремет. Дукха хIама дулургдий цхьан сагага? Дулургда, нагахьа санна гIулакха мутIахьа хуле, шийдекхар дага а доагIе. ТIехьашка дийнача Iаьржача деношка, гитлеровцаша города топаш чуеттача хана, цо хьагулъяь, ара а яьха, тIаккха лора а яь, юххера а заводе юхаеннаяр ерригa калькаши чертежаши. Дукхха эзараш листаш. Мел чIоагIа накъаьлар уж! Хьаухар оборудовани — эвакуацера юхаенар а тхона лаьрхIа керда арахийцар а, — къаьнача чертежаша проектировщикаштеи монтажникаштеи новкъостал дир безача маьха ха кхое. Белгалдоалаш хIама да, кхыметтел къаьнарча машинашта а модернизаци е, тоае гIерташ конструкторашен болхлошеи къахьийта хилар. Масала, краматорцаша тхаьнта вIашагIъелла слябинг тIом хьале ше хиннача тайпара йисар, цхьабакъда шера 1.200.000 тонн слиткаш хьаеш хинна цу обжимни стана низ 2.000.000 тоннага кхоачаш боккхагIа хилар.

Цу шера Еррига-союзни социалистически яхь дIайолаелар Запорожстроя коллектива инициативагIа. Удасни шера ударни гIишлоне 365 ди-а ца доаккхаш, 365 ди-бийса доаккхаргда вай яха дешаш чIоагIа гIордаьнна дар цу хана. ДагадоагIа сона, ленинградцаша баьча хоамо тхоп мел гIаддагадар: тхона геттара чIоагIа эшаш хина аппаратура оттаьча ханал хьалха тхона хьаяйтарал совгIа, запорожски заводаш хинна аппаратура оттадара мехка ерригa электротехнически предприятеш тIа а хьийхар цар. Цигача яз а яь, жоп луш телеграмма яхьийтар оаха юха:

«Ленинград, парте обком нов. **Поповга**, «Электроаппарат» завод нов. **Каменскега**, Сваб-чермет нов. **Спекторовга**:

Лакхавольтен аппаратура ханал хьалха хьаяйтара хьакъехьа оаш бaь хоам хьаккхьчаб. Электромонтажацара гIулакаш наьха санна тоаденнад. Цо торо хулийт хьаляь яха лаьрхIача дукххача объекташкара электромонтажна балхаш шоай ханнахьа кхоачашде. Ханал хьалха из хьаяйтарах баркал оал оаха завода коллективана

КП(б)У Запорожски обкома секретарь **Л. БРЕЖНЕВ.**

«Запорожсталь» завода директор **А. КУЗЬМИН».**

Эгтара тIеххьарча, болх бе йолаялийтале хьалхагIа хиннадa, лакхе аз цкъа йийцача актива собрание «кагийча балхий» хьакъехьа дош гIеттар. Дукхача участкай кулгалхоша йоккхал деш дувцар объемага диллача эгтара доккхагIйола балхаш чакхдаьха хиларах, хIаьта юхедиса, лоадам боацаш лоархIаш хинна, балхаш юкъера дIадовхар. Цхьабакъла уж «лоадам боаца» балхаш даь даллалца йолча хана предприяти болх бе йолаялийтара хьакъехьа вIаьза къамаьл хила а хьашт дацар. ГIишлоне бокъонца йола порядок, йизза йола планови дисциплина Iалашъе езаш яр, тIаккха цу хьакъехьа иштта аьлар:

«**Нов. Кузьмин:** Кагий балхаш хьавIашагIа техача цкъаза йоккхача объемал лоархIамегIа хул. ХIаьта вай деррига бaлхий ханаш чакхйоалаш ма-латтий.

Нов. Брежнев: Дика болх ба из дош Iа гIоттадаь. КIомагIа ала дезаш дар: гIишлойхоша завода кхо кIира ха кхы а яла еза механизмаша болх мишта бу хьажара. Со 10 мае Политбюро вода гIирс хьалбара лелама хьакъехьара доклад а ийца, цудухьа хьа заявлени сона чIоагIа эшаш я...».

Белгалдаккха ловра сона: е гIишлонхошта а, е обкома а, е сона сайна а вIалла дага а хиннадац, оттаяь ханаш оахош юкъагIа йоахарг ма йий, хьалъяра ха тIехьайоаккхилга дехарг ма дий, планови задани «хувцара» хьакъехьа дош оттадерг ма дий, аьнна. План — парте экономически политика чакхъяккхара керттера инструмент. Оттаеча хана ювца мегаргйолаш а ювца езаш а я из. Цхьабакъда план чIоагIъяь а яьнна, вай паччахьалкхея закона низ цунга дIакхачачул тIехьагIа цхьа декхар дус — из кхоачашъелга, цу тIа а ха ца туллийташ, дIадодар эгтара кIезигагIа а хьоккамаш эгтара дикагIа а долаш кхоачашъелга.

Кхетадеш да, иштта боккха гIирс ВКП(б) ЦК-ан СССР Министрий Советеи оагIонгахьара эгтара чIоагIагIеи доккхагIеи дола новкъостал хиннадецаре тхога хьалбулургбоацилга. ДIа лира дехар тхогара, цхьабакъда новкъостал а дора тхона, нагахьа санна эшаш хилча, оперативно. Аьлча кхоачам ба, гIирс хьалбеча мeтте Москвера вена цхи министр цхьан ханна нийслуш а деноши иха хилар. «Запорожстала» новкъостал де дезаши новкъостал деши яр автомобильни авиационни промышленноста министерстваш, герзий, транспортни машиностроене, кIора промышленноста, мехкдаьтта министерстваш.

Кхычарел дукхагIа ухар СССР еза-йоккхача индустре предприятеш хьалъяра министр Н. А. Юдин СССР Iаьржача металлурге министр И. Ф. Тевосян. Иван Федоровичацара са хьоашал фронте, Къулбехьен промышленни центраш мукъайоахаш лаьттача деношка тоссаденна дар. Цу хана а тIехьа дуьцаш вар из домнаш, мартенаш, прокатни цехаш юхаметтаоттаелга. ХIанз ше тханнига веча, массаза а, Iуйрийнарча обходашка дакъа лоацар Иван Федоровича, цу метте къестайора цо хьалхашка уьтта проблемаш. Воккха, авторитетни, гIулакх довзаш кулгалхо вар из.

Денош дIаухар, тIа-тIа низкъалагIа хулар ха, дийнахьа а буc а болх бора наха, хIаьта ма-дарра аьлча, къагаи дог гIоздоаккхаши хилча санна дагаух сона из ха. Запорожье хьакхьчар криворожски рудай эгтара хьалхара маршрут —, цIей дар из. Домна йокъаялийта дIаоттаьяр — дикахетар дар. ТЭЦ-а фо деттача агрегаташа болх мишта бу хьажа болабелар, чулестача тIаь тIа гIолла чукерча яьлар шихта чуйола эгтара хьалхара скипаш — уж а иштта гIишлон хIара доакъашхочоа къаьстта лоархIам болаш хинна событеш яр.

Москвера паччахьалкхен комисси ера Днепродзержинскера деиз сона вовзаш хинна, цIи хеза металлург, СССР Iилмай Академе вице-президент Иван Павлович Бардин керте а волаш. Массаза а яхар мо деша чIоагIа сабаре волча цо «Запорожсталь» завода хьалхара аргIа дIаэцара акта тIа дIаяздир: «Е дукхалга диллача а, е технически дешаш кхоачашдарга диллача а шоашта нийсса кхы доацаш, селлара доккхий балхаш даьд укхаза гIишлонхошеи монтажникашеи.»

Юххера а хьатIаэттар дукха сатийса, гIордаьнна ди. Эгтара тIехьагIа долла хIама, кийча дий хьожаш, бокъонца тахха а техха, приказ делар: «Домна хьаллотае!» ДIайха фу чухеца шибер дIахьовзайир газовщика, обер-мастер лотаяь факел бе а йоаллаш чона леткагахьа ведар, тата доладир пийшко, тIаккха цу, ханна ТЭЦ-а керттерча корпусе ший низ ма кхоачча Iаьхар гудок, «Запорожсталь» шозлагIа хьахиларах хоам беш. Из дIахеза городе мел баха нах улица тIа арахьийдар, вIаши бовзаш боаца нах мархIа лелхар, сов гIадбаха белхар. ХIаьта ди тIехьагIа, 1947 шера 30 июне, арадаьлар тхона массанена а Iалаьмате деза хинна запорожски чон.

Доллача хIаманца ма-дарра дагадоагIа сона из ди. Цхьатарра увгIар пийшк, цIогIа а хьеххаш де дезаш хулар къамаьл, хIаьта а хIара металлурга довзаш дола тата дар из, цо со а гIадвугар, хIана аьлча сай дагахьа хIанз а сайх металлург лоархIаш вар со. Кислородни резако летка хоадайир, тIаккха гучайккхар кIайдаллалца лоаладаьча металла готтига тоатолг. Ше бахьача наькъагIа лаьтта гIолла дIадоаржадеш седкъий а долаш доагIача тоатолага низ болаш латтар, коачача чона хьарсам а хинна дIаэттар. Кагий талгIелгаш яр цу хьарсам чу гIолла удаш, хIаьта тхо дерригаш а царна тIехьа дIаухар, ковш эгтара хьалха хьал мишта юз хьежар. ДагадоагIа сона, дукха ха яьккхар аз Бардинеи кулгаш лийца латташ, чон лоаладеш мел хиннарашта барташ даьхар оаха.

Цигача, завода коа, ялхайтта эзар совгIа саг а волаш митинг хилар. ТIехъяьнна йоккха производственни котало яккхарах даькъала бийцар аз гIишлонхой, монтажникаш, металлургаш, темпаш лаьгI ца илийтара — мехка йоккха юбилей тIаккхоачаш, Сийлахь-боккхача Октябра ткъаь итт шу дузаш шера план кхоачашъяраи прокатни цехаш эксплуатаце дIаяларaи тIахьийхар аз уж.

Да а дар из, ткъаь итт шу совгIа ха хьалхагIа... Июль бовш слябинге эгтара хьалхарча слиткашта прокатка йир оаха, 30 августе правительственни комиссе дIаийцар йIайхача прокатка цех, хIаьта 28 сентябре керттера, «пусковой» митинг хилар тха — шийлача металлах лист еча цехе. Духхьал трибунана хьалхxашка латтар зизашца хозбаь паровоз, цунна тIехьа — оаха Московски автозавода йохьийташ хинна кийча продукци тIайола платформаш. Цхьан платформана тIачIоагIдаь плакат дар: «ДIаэца, Даьхе, запорожски болата лист!».

Запорожцаша шоаш денна дош кхоачашдир, хIаьта царна карагIдаьшачун мехко бе боаггIача тайпара мах а бир. ГIирс хьалбеча дакъа лаьцача ткъо эзар сага «Iаьржача металлурге предприятеш юхаметтаоттаярах» яха медаль елар. Кепатеха арадаьхар хьалхалаттача коллективашта совгIаташ хьожадеш дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш. Запорожстрой треста «Запорожсталь» заводаи Даьхен эгтара доккхагIдола совгIат — Ленина орден — елар. Ленина орден елар дукххача болхлошта, инженерашта, производства командирашта, партийни болхлошта. Царна юкъе бар укх йоазашка цIераш яьхараш а — И. А. Румянцев, М. Н. Чудан, А. В. Шегал, М. И. Недужко, В. Э. Дымшиц, А. Н. Кузьмин. Списка тIа са тайпан цIи а яр. ЧIоагIа деза совгIат дар из — са эгтара хьалхара Ленина орден.

1947 шера ноябре Запорожье болх бе йолаелар чухийрцача гIирсий гувнашта юккъера хьалъоттаяь коксохимически завод — тешаме тылаш йолаш бар хIанз доменшикаш. Цхьабакъда из йолаялийтар дездеча тIахила вIаштIехьдаланзар са: ВКП(б) Центральни Комитето аьча решенегIа Днепропетровски областе хьожаваьвар со.

Декхар кхоачашдарах сапаргIатдаьнна а волаш дIаваьхар со Запорожьера. Укх тайпара дешаш вIашка кхийсар оаха КП(б)У Запорожски обкома XIX-ча — укхаза аз дакъа а лоцаш эгтара тIехьара хиннача — пленуме. Юкъьанца массе тайпара дика къамаьлаш дир са балха хьакъехьа, аз доаладергдац уж, тIаккха ше вагIачара хьалгIеттар юрта боахама дешаш леладеш хинна обкома секретарь Петр Савельевич Резник. ХIилланe хобаьдаь дар цун бIаргаш. Стенограмма тIа дIаяздаь хиннача тайпара доаладергда аз долла хIама:

«**Нов. Резник:** Мегаьд тIаккха, яхье даргда-кх вай хIанз нов. Брежневца. ХIаьта вай область, бакъдар аьлча, айлуш я, во яц елла лард. Цкъа-дале, укх шера 500 эзар гектара меттел вай 600 эзар гектара дIайийнай. Гурахьа дийна ялаташ эгтара дикагIча хьал тIа да. ДIахо, вай зяб аьхай, паччахьалкхен план дIаеннай, хIанз совнагIа дIателаш да. Запорожье ше хьийгар санна къахьега дезаргда нов. Брежнева Днепропетровске, цудухьа аз дош лу шоана, цуина хало хургхиларах. **(Белалу зале багIараш).**

Нов. Брежнев: Днепропетровски областе низ бола большевикаш хилар теркалде деза.

Нов. Резник: Халахь тIаккха, боахам хIанз чIоагIа кIалбиса болга! **(Белалу).**

Нов. Брежнев: Баркал шоана, новкъостий! Яхьах лаьца аьлча, унахцIена, большевистски хьисап долаш хургья из...».

7.

Цу тайпара, балха керда моттиг...

Бакъдар аьлча, цу деррига ча шерашка аз боабаьбацар се ваьчен хьалххийначен краяцара бувзам. Запорожье болх беш волаш, эгтара хьалха сай аьттув ма баьллинге а наьнах, гаргарча нахах бIарг тоха водар со, тхоай заводе хулар, гIулакха лоаллахарча областной центре водар, тIаккха, кхетадеш ма-дарра, обкоме а дIачуоттар, хьалха хиннача балха тIара новкъостий болча а хулар. ТIаккха, хIанз юха а цIагIа ва со, дукха ха яккха вена. Парте областной комитета хьалхарча секретаралле хержав. Хьалха тхоай хиннача новкъостащца оаха, дIаяха ха дагаеха ца Iеш, кхоана оахош дергдар а дувц.

ТIом хьалехьа ший металлургеца, итташ аьшкарудини марганцевни шахташца, хьувкъача кIицен хьажкIащеи, хьайбай продуктивность лакха хиларца цIи хеза яр Днепропетровщина. Украине эгтара йоккхагIйолча юртбоахамен промышленни областех цаI яр из, хIаьта, тIом хьале хьалхарча шерашка аз из во Iомаяь еце а, хIанз са юкъьанца деиз, цу тIа а сихха, гIулакхашта духтIавала везаш, халонаш малагIаш я ха, гаргагIара декхараш кхетаде, перспективаш белгалъе эзаш вар со.

Унзаре чIоагIа дохадаьдар укхаза а гIирсаш. Днепропетровске гитлеровцаша эккхийта а йоагаяь а бIаьи кховзткъеи итт завод, нах чуIеш хинна ялх бIаьи шовзткъеи вурийтта доккха цIа, ткъаь бархI больница яр. Хьал а баьккха, Германе дIабихьабар кховзткъе бархI километр трамвайни никъи бIаь километр совгIа цIаста контактни проводи. Дохадаьдар операй балетеи театр, художественни музей, университет, ерригаш а хIана яц аьнна йола школаши ерригa институташи, вокзалаш а машинаькъа тIаьш а. Металлургий башха-дикача Дворецах кхий даьдар фашисташа: сийрдача залех, юкъе гIолла йовкъаш а ехка, къаьст-къаьста говраш чулоаттае оагилгаш даьдар, наборни паркета тIа пхьаж латтар.

Укх крае металл хьаделга вIаштIехьдаккха вIиртаб фашисташ. Хеххка хьабаьккаб «Штальверке - Браунш в е й г», «Фош», «Ферайнигте — Алюминиум-верке», «Юнкерс» яхача фирмай викалаш. Запорожски алюминиеви завод, «Днепроспецсталь», «Запорожсталь» юхаметтаоттае безам хиннаб цар, цхьабакъда подпольщикий диверсешеи вай болхлоша яьча духьаленон дохадаьд цар мел лийрхIараш. Бакъда, Днепропетровске хIаьта а цхьа производство вIаштIехьъяьккхай гIаьрахоша: цкъа санна дукхаза а аьттув ца боалаш а мартенаш домнаши болх бе йолаялийта гIийртачул тIехьагIа Петровске цIерагIча металлургически заводе хьайиллер цар... мармеладни фабрика...

ХIанз санна дагадоагIа сона сайна хьамсара йола моттигаш — Днепропетровски Днепродзержински мукъаяьха дог гIоздоаккхаш дола ди. Тамански ахгIайрен тIа яр тха штаб, Iеш дола моттиг хьайбаш лeладеш хиннача совхоза территоре тIа яр. Совхоза боахама гIирсаш шоай тайпара чаьтараш а хинна дIаэттадар тхона. 1943 шера 25 октябре бийсанна со волча вена чуийкхар инарал Зарелуа, сомаваькккхар:

— Ма доккха дикахетар а да — Днепропетровск мукъаяьккхай! Вай бIуво чухехка хьаяьккхай! Днепропетровск а Днепродзержинск а! Салют еш я Москва!

Цу ханале тхо дIаIемадар коталон салютаща, цхьабакъда из ди сона къаьстта ший тайпара дар.

Фронте волча хана а тIехьа, даим теркалдора аз гIаьрахой лелхабаьчул тIехьагIа Днепропетровщине гIулакхаш мишта лел. КхоалагIча дийнахьа, 1943 шера 28 октябре, болхлоша-петровцаша, ТЭЦ-а цхьа турбина болх бе а йолаялийта, города электричество елар, хIаьта 1944 шера аьхки эксплуатаце дIаелар эгтара хьалхара мартеновски пийшк. Хьамсарча Дзержинке проходнойна хьалхашкарча скверe дагIача эIамигача памятниках бIарг кхийтача, дог чIаьккхар са. Ларда тIа уллар болата гала. Кхы хIама яцар. Йоазоно йоахар:

«1943 шера 21 ноябре, гор. Днепродзержинскера немецки гIаьрахой лелхабаьча 26-ча дийнахьа, № 5 йолча мартеновски пийшка чу лоалаяь эгтара хьалхара гала. Плавка № 5-1. Болат лоаладераш Ф. И. Маклеси Г. А. Панкратенкой».

Сона дийцадар, Франц Иосифович Маклесеи Гордей Антипович Понкратенкоси из эгтара хьалхара болат лоаладаь ца Iеш, йохаяьча пийшка оагIоши тхови цар. шоаш цхьалха а баьккхаб, даьга шелденна болат чура ара а даьккхад, мартен шоаш юхаметта а оттаяй яхаш. Шаккхе а цу хана воккха ши саг вар уж, граждански тIем тIа а дакъа лоацаш хиннав шаккхе а, гаьнарча 1919 шера тха заводе вIашагIъелла хиннача бронепоезда тIа артиллеристаш хиннав шаккхе а. Цу 1919 шера Владимир Ильич Ленина бийцача къахьегача наьха сурт оттадора шиине а:

«Ерригача адамлен эгтара хьалхара производительни низ ба болхло, къахьегамхо. Нагахьа санна из хьавоале, вай долла хIама вIалхара а доаккхаргда, юхаметта а оттадергда».

Сийлахь - боккха Даймехка тIом дIабаьннaчул тIехьагIа уж дешаш бокъонца бакъ а хинна дIаэттар. Цунца дувзаденна а цхьа хIама ала безам бар са. Социальни ши система я дунен тIа вIаши къувсаш. Ленин дийна волча хана денз дIаболабеннаб из къовсам, тахан а тIехьа латташ ба из, цудухьа вIаши нийсданза даргдац — болат хьан мел лоаладаьд, мехкдаьтта мел даьккхад, электричество мел хьаьйй, ялат, бомби мел баьккхаб. Уж лоархIамаш ду вай, вай идеологически противникаша а ду уж. Дукххача хIамашта Советски Союз, масала, США-на тIехьакхийна а хIаьта дукхача лоархIамегIарча экономически хьоккамашта цул гаьнна хьалхаяьнна а хилара мукIарал данза ца а боалаш, цар, хIаьта а, массе хана белгалдоах йоккхагIайолча капиталистически державо хIанз укх сахьата хьалхара моттиг дIахецанза хилар гойташ дола экономика хьоккамаш.

Цу хана цар шоай ма-хулла хьоаха ца деш дут, шоай кепайоазув дешареи лазувгIареи къайладахьа гIерт вайга хинна а шоашка хинна а исторически хьалаш. Цхьабакъда, цу цар яхачох, «цIенача» яхье моастагIий тIагIортамах океано дIакъоастаьча цхьан оагIоно моллагIча тIем тIа рузкъа Iоадаьд, хIаьта вокханна хаддаиза провокацеш тIалаьттай, тIемийн боахам бохабареи халагIа бола бала лайнаб, дукххача доакъошка долла хIама дукха хIама ца эшаш юххьанца деиз юха дIадоладанза ца йоалаш хиннай. Иштта хиннад из Запорожскии Днепропетровскии областашка а — из сона сай бIаргашта бIаргадайнад. Иштта дар беррригача мехка: дунен шоллагIча тIемо кхоалагIа дакъа хIана данзар аьнна ца хIалакдир вай къаман рузкъа.

Ши-шегIа дагаух, нагахьа санна вайна новкъарле яь хиннаецаре, чархех гIажамаш йийхкаецаре, маьршача къахьегама тIера даьхадецаре, герзаш сихдаь Iоадеш латташ хиларах мехка обороната дукха низаши средстваши дIаахийтанза ца доалаш хиннадецаре, вай фу даь хургдархьогI, социальни а экономически а дегIадахкара гIулакха дIахьалхашкахьа мел гаьна даьнна хургдар хьогI яха уйла. ТIаккха мел низ боаллаш хила еза советски строй, вай халкъ, нагахьа санна мел новкъарленаши духьаленаши хьалхашка увтте а Октябра кховзткъа шу дизарга доагIача хана экономика, Iилма, культура эгтара лакхагIча боарамга вай кхаьча хилча!

...Беррига а цхьан шеран кхаь беттан мара болх бе безанзар са Запорожье, цхьабакъда белгалара опыт а йолаш дIавахар Днепропетровске. Укхаза а иштта заводашкеи колхозашкеи ухаш дIаволавелар со, каст-каста гIишлонашка а хулар, шахташка IокIалвуьлар, нахаца тар ма лу дукхагIа хила хьожар. Партийни балха хьисап дукххачарна довзаш да, цудухьа кхычох. цу балха стилах шийх дувцаргда аз. Цу ханале къахьегама опыто, тIемо, наха юкъе хиларо, кепайоазув дешаро, яьча уйлаша, бакъдар аьлча, белгалъяьккхаяр балха а вахара а са сай стиль. Ма-дарра аьлча, вай беррригача кулгалхой цаI хила ма езий стиль — ленински, партийни, вешта, боккъалдар аьлча, иштта я а ма йий из-м. Цхьабакъда цунца цхьана хIаране ший башхалонаш хила тарлу. Обкомий хьалхарча секретарий декхараш, гIулакхаш, бехктокхама боарамаш мел цхьатара дале а сага оамалий белгалонаш цу балха тIа хоялаиза Iац.

ТIом хьале хьалхагIа а сайна вовзаш хиннача сага когаметта вахар со Днепропетровске: цу хана облисполкома председатель вар П. А. Найденов. Фронтовик, хьинар долаш, дош хаьда долаш, чIоагIа тешаме саг а са дика новкъост а вар — дагадоагIа сона цунах даькха дукха дика хIамаш. Цхьабакъда да-м кхоачамбоацараш а дар цун балха тIа, башха дика а лелацар областера гIулакхаш, юххера а ВКП(б) Центральни Комитето кулгалхой хувцарах дола дош оттадарца чакхдаьлар деррига а.

Укхаза, Днепропетровске а накъаьлар са вахара опыт. ДагадоагIа сона йоккхийча заводий директоращца эгтара хьалха тоссаденна хьоашал. Ялаташ чуэцаш латтар, Ф. Е. Ганзинга, обкома юртбоахама отдела заведующега хьаттар аз: миштад вай транспорта гIулакх? Сона хийттача тайпара дар жоп: во. ХIаьта городера машинаш? Цо жоп делар, грузовикаш хьал мел яхийта еза хойташ разнарядка дIаеннай заводашта, цхьабакъда директораша тIехьайоах, Iехаву, хIаьта, нагахьа санна елча лураш а эгтара вогIа яраш я.

Цу гIулакха лелаяьр эйпе система яр, лакхера Iо хьадагадоххарагIа хьаийца цифраш, лохера хьал — кIалхара бовла гIерта шоай заводской план кхоачашъе езаш бола нах. Цу хана дIадехарашта а жоп лураша а тIехдика ховра, нагахьа санна дIаязъяьраш, масала, шовзткъа машни яле, ткъаьинел совгIа яккарга дог ца доахилга, — хIара шера иштта хулар из. Телефон етта волавелар со, Никопольски трубни завода директорах Н. А. Тиховах се дIатохилга дийхар аз. Моаршал а денна, се малав дIа а хайта, цул тIехьагIа аьлар аз:

— Со ванза Iергвац хьона шо долча, Николай Александрович, цхьабакъда тIехьагIо воагIаргва. ХIаьта хIанз, боккъала а, новкъостал дел тхона — боккъал башха ялат да кхаьча латташ. Сона хов дика директор волга, хов шун завод дика йолга. Нагахьа санна ялат чуэца новкъостал де хьа вIаштIехьдоаларе, чIоагIа баркал оалаш хургдар тхо, Вешта, дехар да са хьога, дикагIа бола шофераш, вIаштIехьа машинаш хулийтилга.

— Пхийтта яла вIаштIехьдаргда са, — аьлар цо, уйла а яь.

— Уйлаел Iа, нахаца дагавалал. Новкъа хургда, нагахьа санна ялат доадой...

Кхы дукха бе-башха доацаш иззамо къамаьл дир аз кхыча директоращца а. РазверсткагIа оттабаьча боараме грузовикаш ялаташ чуэцача яхкийтанзар цар, цхьабакъда тхона яьххар белггала дика а шоза хIана яцар аьнна дIанхача шерашкарчул дукхагIа а машинаш. ХIаьта из духхьал сатийнца адамий IаьдалагIа къамаьл дича вIаштIехьдоаккхалургдолаш дар.

Цу ханале аз бокъонца кхетадаьдар, кхыметтел принципиальни деша хьаннагIчунца а хьа барт вIашагIкхеташ ца хилча а, адамий IаьдалагIа хьажа веза болхлочоа хьовзам ца бе, из саьнгга чу ца тоIаве, Iо ца хьоххаве. Ала мегаргда: «Дош доацар да Iа дувцар! — хIаьта, нагахьа санна саго дувцар дег тIара дале, ала мегаргда: «Хьехар дарах баркал хилда хьона, уйлаергья вай. ХIаьта, нагахьа санна иштта хьежача фу дархьогI вай?.. «Аз кхетадир, сабар хила дезаш хилар, парте се дIаоттаваьча посте уйла ца еш дош ала сай бокъо йоцилга. Айса совещане нах гулбеча хана, со белггала вувла а вувлар царца дага, шийна хетар хIаранега хьаоалийтар аз, хIаьта сайна хетар ала сихлацар со. ХIаьта иштта новкъостий а ма бий вайна — «начальника» хетар миштад хайначул тIехьагIа, цу тIа латташ, кхы дIахорчарна хетар хьа ца хозийташ.

Кулгалхо массаза а гуччахьа хул, цудухьа веха хила, мелал гойта мегаргьяц цо. Дег тIа фуннагIа дале а, сабар долаш, бIубенна хила веза, нервашта дирст йолла еза нах а цунга хьежжа бIубенна хилийтар духьа. Бегий мах бац вай цкъаза, хIаьта дукхха моттигаш ма нийслой бегашца гIулакха новкъостал де йиш йолаш.

Юрта боахам айбара даькъе, ялат бахьан долаш лоаттабеча къовсаме лоархIаме хIама лоархIар оаха цу хана заводаша колхозашта деш дола шефски новкъостал. Къаьстта лоархIаме яр тIа тховнаш дола хьатташ, тIаккха юхэ а, бакъдар аьлча, разнарядкашкара, приказашкара, бехкаш даргара дIаволавала йиш яр, цхьабакъда аз кхыча тайпара дир из. Цкъа обкоме гулбелар директораш Ф. Н. Балакин, Н. Р. Попов, И. И. Коробов, П. В. Савкин, кхыбараш, Заводской гIулакхий хьакъехьа дар деш хинна къамаьл, хIаьта аз цIаьхха аьлар:

— Сога хабар даьд, Петр Васильевич тIера дIакъайла ткъо хьетт хьае безам болаш ва аьнна.

Савкин, Ленина цIерагIча завода директор, тIехьагIа Социалистически Къахьегама Турпал хиннар, кхыметтел къамарга хIама иккхача санна кхайча а вав йист хилар:

— Ай мичара, Леонид Ильич, ткъо юлургьяц. Ийс йийча-м даьра йора уж дика.

— Мегаьд хIаьта, цу тIа совцаргда вай! ТIаккха Илья Ивановича фу оал?

ТIехьагIа дерригаш а дийлар тхо, цхьабакъда гIулакх меттахьа а даьнна дIадоладелар. Е цхьаькха нийсъенна моттиг. Аьхки, эгтара йIайхагIа йолча хана се волча хьийхар аз облплана председатели обкома моттигерча промышленноста отдела заведующии. АргIанарча гIулакхий хьакъехьа къамаьлаш дир оаха, тIаккха къамаьлаца дIахьоккхадаь хаттар юкъе кхессар аз:

— Маькхах даь квас мелча во хургдацар, хIай?

— Дика хургдар! — аьлар шинне а.

— Доаккхий из областе?

— Даккхац... хIанз укх сахьата.

Аз кнопка тоIайир, тIаккха, хьалхагIа вIаштIехьдаьккха ма-хиллара, тха цхьа болхло йолча кхалсаго цIагIара дена квас чудола кхабилг хьачуера.

— Малал оаш...

Облплана кулгалдеш вар Г. М. Дрюченко, хьалхагIа Забайкалье цхьан тайкови роте соца цхьана гIулакх деш хинна са къаьнара хьаша. Цо цу сахьате кхетадир со мича кхача гIерт.

— Миштад, Григорий, — хетт аз, — дика дий квас?

— Хьожаргда тхо, — жоп делар. — Тахан а тIехьа нах гулбергба.

— Эхь деций шоана, — их аз. — Нагахьа санна укхаза вийцига а йIайха яле, мартенашта, доменни пийшкашта юхе хIанз миштай мотт шоана? Болхлочо сенца дIаяккха еза хьогал? Облплан мара, моттигера промышленность мара кхы малав цун уйлае езаш хиннар? Маца доаккхаргда оаш? Ханаш!

ДIахийтар: цу аьхки квас арадаьлар городе.

Нах бе-бе ба, хIаьта къамаьл а хила деза царца бе-бе, хIаьта цкъаза хIама ца оалаш Iийча а беркат доалаш хул. Петровски заводе рельсо-балочни цех болх бе йолаялийтара гIулакх чIоагIа халача хьал тIа дар. Яххаь ханаш чакхйоалаш латтар, хIаьта цига данза диса хIамаш дар: проектировщикаш, гIишлонхой, субподрядчикаш шоайла къувсаш бар — парте обкоме гулбе бийзар уж. Укхаза а соцаш дацар къовсамаш — керттерча даькъе заводага гIертар, цо дIа ца эцаш товю яхаш. ТIаккха хьалгIеттар рельсобалочни цеха начальник, цIелгаш дагарде волавелар из: цхьанахьа болташ эзаяц, кхычахьа оатхал ший метте латтац, цхьаькханахьа электрика нийсъяьяц — актана кулг язде йиш йолаш вац из, из ше ма вий цу стана тIа болх бе безар.

Массане а къамаьлаш дир. ТIаккха, массаза а хулаш мадарра, хьалхарча секретара дош хоададерг ма-дий, таIазар де а тарлу аьнна а хийтта хилла мегар, цхьабакъда, аз цхьа хаттар мара данзар:

— Новкъостий, де дезар фуд массанена а хой шоана?

— Хов, — жоп лу цар.

— ТIаккха долле, де.

Из дар бухсоццаш аз аьнна дош. Сона бIаргадайра, юха совещанега кийчлуча хана наха шоай вIаштIехьдаханза хинна дешаш къоастадаь, шоай бехктокхам кхетабаь хилар. ЛоархIаме дар, цу лоархIамеча объектага парте областной комитет хьожаш а шоай заданех уж лоархIабергболгах дог тийша а йолгах цар сакхийтар. Иштта хила а хилар из.

(ДIахододар хургда).

Коммунистех дола дувцараш

НАХА ДИКАНЦА ВОВЗАШ ВА

Нохч - ГIалгIай транспортни управлене ПАП-1 дика вовз Джанхотов ИбрахIим.

Шофералла болх беш хьавоагIача шерашка ИбрахIима массехказза чакхйоах квалификаци лакхъяра курсаш, иштта цхьоалагIча класса шофер хул цох. Бакъда, ший говзал кIоаргагIа ме кхетаю цунна гучадоал шийна ховр кхоачамболаш доацилга. Балха тIа шийна гучадувлача кердадарий зем боаккхаш а автотранспортах дола литература дешаш а хул из.

Балха декхараш ди тIехьа чоалханегIа хулаш латтаро дIадийхар Джанхотовгара ший дешара боарам кхы а лакхбелга. Иштта, Махачкалерча автодорожни техникуме заочно деша отт из. Ше дешаш вар аьнна беш бола болх лаьгIбалийтац цо, кхычарна хьокхам а телаш къахьег. ХIаьта болх бахьан долаш дешар юкъагIа а дитац. Из а вож а де дика кхув.

Цул совгIа, цу шерашка болх дика беш хиларах Джанхотовна лу «Икарус» яха цIена автобус.

Селлара мукъа воацаш хиннача цу шерашка а Джанхотова цIаккха юхь па еш витаваш шийгара новкъостал эшаш тIавена саг, из массаза а кийча хиннав эшачоа шийна могаш дола гIо де. Керда баьхкача дуккхача а шоферашта накъаваьннав. Цар лоархIаш а царна везаш а вола хьехамча ва Джанхотов.

Шийца болх бераштa ше дукха везавалийтав цо дог цIена къахьегарца, эздел долаш, Iнмерза волаш хиларца.

ИбрахIим фу саг ва аьле дIахатта автоколоннерча нахага. Цар хьадувцаргда хьона из мел беркате саг ва. Цун автобуса тIа новкъа араваьлча хьахозаргда хьона пассажираша цунна яха баркалаш, доаха ловцаш. ХIаьта лоалахоша а дика мел дар дувц цох.

Цкъа Грозный — Комсомольское яхача маршрутагIа волаш Джанхотова новкъа нийсъелар тIехьатесса хьажкIех йиза лафет хаьрца латта машин. ТIехваьнна дIавохавалanзар из, новкъостал а ца деш. Хьалъураоттайир лафет. Пассажирашкара цо дийхар Iояха хьажкIаш лафета чу юхачутовса аьнна.

Цу беркатерча саго даь дехар раьза хинна дIанийцар массане а—ах сахьат доалаш хьажкIаш юха чу а яьхка дIаяхийтар машин. ДIавахача шофера меттел, пассажираша а баркал аьлар ИбрахIима. Автобуса чу дийцар наха из. Иштта оарцагIвоалаш хила веза хIара советски саг, йоахар цар. Ше даьча цу гIулакхаца наьха дика уйлаш гIоттайир Джанхотова.

Цкъа Орджоникидзевски станице кхаьчача, автобуса тIера Iовоаллаше а хьоарчадаь улла мерех хьекха цIена йовлакх корадир цунна. Хьанийца хьежача, цу чу доаллар 75 сом. Сихха диспетчерске дIачу а ваха, дIакхайкадайтар цо ахча дайпар малав, аьнна. Цхьа кьона йоI тIаера ахча ший дайнад аьнна. Из хиннаяр Назрановски юрта боахама техникума студентка. ЧIоагIа гIадъяхаяр йоI ший ахча хьакърадаь, баркал йоахар цу дикача сага.

Ший автобусага хьожаш, цун кIезиг - дукха мелъенна оатхалаш тоаеш воаллар ИбрахIим цхьан автобуса тIара шофер цамогаш а хинна балха араваьнна ваьц аьнна хьахезача хана. БIарччача дийнахьа болх ца беш гIаьхьа йола автобус латтийтар кIезига хIама дацар.

Ший автобус тоаеча де дезаш дисар фуд а хьежа, ИбрахIима аьлар:

— Цу автобуса тIа сменагIа болх бе а хIаьта цул тIехьагIа салоIача хана сай автобус тоаяь яккха а кхуврга ся. Из автобус сеца ца латтийта цу тIа болх бе кийча ва со. Из оарцагIвалар баьхан долаш зехьа латтийсанзар автобус.

ЦIаккха а ца хиннача тайпара дог гIоздоаккхаш а вIалла дицлургдоацаш а хIама хилар Джанхотов ИбрахIима вахаре 1969 шера — цу шера ленински парте мугIараштa юкъе дIанийцар из.

Дуккхача шерашка кийчваьвар цо ше цунга кхачара. Дика кхетаду ИбрахIима из цIи сий лакха долаш лелае эзилга, из бокккхача бехктокхаме гIулакх долга, дукхагIа эшача я халагIа йолча а ший хила везилга...

Техникум йистеяккха гаргагIертача хана механикалла воаккх Джанхотов, из йоккха говзал а опыт а йола, техникэ дика йовза, теоретически а практически а кийчвенна ваьнна специалист хиларга хьежжа. Из болх беш ИбрахIим волча хапа тIехьаюсача участке организаторски талант йола шофер эшаш моттиг эттар. Ше раьзва волаш цига вода из.

Производстве массаза а хьалхалаттарех волаш, къахьегача шийгара кхычарна хьокхам телаш хьавоагIа коммунист. Цо 4,5 шера кхоачашйир, Дикка тIеххоачашъяьй цо иттлагIча пятилетка хьалхарча шин шера план а. Транспорт новкъа леларa бокъонаши финансови дисциплиней цIаккха а ца толхаеш болх бу ИбрахIима. Цунна енпай заареш ца еш болх барах луш йола значок, дуккха сийлен грамоташ, дуккхаза баркалаш кхайкадаьд.

Ший производственни болх дика баь ца Iеш, ше коммунист хиларах тарра цо доккха дакъа лоац шоай коллектива а кхьметтел республика а общественни вахара юкъе. Из агитатор, общественни автоинспектор, цехкома председатель, Нохч-ГIалгIай АССР Лаккехьарча Суда халкъа заседатель ва.

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара къахьегама дика толамаш даьха накъавахар Джанхотов ИбрахIим. Пятилетка шин шера план 7 ноябрь тIаккхоачаш чакхъяьккхар цо. ХIанз пятилетка кхаь шера задани СССР керда Конституци тIанийша ди — 7 октябрь тIаккхоачаш чакхъяккха дагахьа къахьегаш ва коммунист, хьехамча, общественник Джанхотов ИбрахIим.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Вахш яха хий доагIача чIожагI, фордагаар хьал 1110 метр лакхача моттиге хьалъяьй Южно-Таджикски территориально-производственни комплекса керттера ярех цхьа объект — Рогунски ГЭС. Средни Азе йоккхагIа ярех йолча гидроэлектростанце проектни мощность — 3,6 миллион киловатт. Плотина лакхал 340 метр хургда. Станце здани лаьттан кIала я. Водохранилища чу Iоврга 12 миллиард кубически метр хий. ХIанз болх беш йолча Нурекски Рогунски ГЭС-ша массехк шу даьлча Вашха хий комплексо чулоацаш хургда, цо торо хулийтаргъя хIанз йокъал увтташ дола Таджикистана, Узбекистана, Туркмене 1.200.000 гектар лаьтташ юртбоахама оборота юкъеоза.

ХIанз Рогунски ГЭС хьалъеча площадка тIа кийчо яра балхаш деш латт. Дохкаш латт автонаькъаш, хьалъеш латт базаш, складаш, нах баха поселок, культурно - бытовой гIулакхашта лаьрхIа объекташ. Цига дIаяхийта лаьрхIа капиталовложенеш аллха укх шерара яраш а соахкарчарел шозза дукхагIа я.

СУРТА ТIА: дренажни тоннела чувоаллача каркас оттаеш латт.

Р. НЕТЕЛЕВА сурт. **ТАСС фотохроника.**

ТЮМЕНСКИ ОБЛАСТЬ. Болх бе йолалуш латт Iалама газ йоаккха Уренгойски моттиг. Ший тайпара дуккха газ йоаллаш я из къилбаседера лаьттан кIалхара кладовой — массехк триллион кубометр. Алхха укх шера а цигара индустриальни Уралей мехка кхьча промышленни центрашкеи кхоачаргъя 16 миллиард кубометр совгIа газ.

СУРТАШ ТIА: Пашин Сергей — вовзаш вола газопромышленник. Дукха шераш да цо къилбаседе болх бу, Медвежье яха газ йоалла моттиг караерзаеча дакъа лоацаш хиннав, эггара хьалхарча отрядаца кхаьчав Уренгое. Уренгоя тундрерча, кастта газ йоаккхача моттигера эггара хьалхара миллионаш кубометраш газ мехка индустриальни центрашка дIаухийтаргйолча промысла кулгалхо ва укхаза С. Пашин. ЦаI шоллагIчоа тIехьа болх бе йолайолийташ я промыслови газови скважинаш.

И. САПОЖКОВА сурт. **ТАСС фотохроника.**

БОАГГIАЧА БОАРАМАГIА БОЛХ БАЙТА ПРОИЗВОДСТВАГА

Иттлагlча пятилетка кхоалагIча шера апрелен бинъ беттен республикерча промышленни предприятей, гIишлошъеча организацей, колхозий, совхозий, транспортни кхьчеи организацей коллективаша баьча балха итогаш яьй.

Цу итогаша къаьгга хьахьокх планови заданеши тIанийца социалистически декхараши толамца кхоачашдара хьинар кхо ца деш къа а хьегаш, Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша майна хьалхарча вахте башха-дика толамаш даьха хилар, дIахо производства эффективности берригача балха дикали лакхъяра болча наькъа тIа цхьаькка цхьа гIа дIахьалхашкахьа баьккха хилар.

Республикерча промышленни предприятей коллективаша дIабахача бинъ бетта баьча балха керттерча итогаша хьахьокх продукци маьхала яккхареи дукхагIйола изделеш арахецареи производственни программа тIеххоачашъяь хилар.

Производства эффективноста къоастамбеча керттерча хьокхама — къахьегама овсарле лакхъяра задани а тIеххоачашъяьй.

Участкай, бригадий, цехий, бIарччача предприятей производственни балха тIа шерагIа даржаш а латт, производствана юкъеккхувлаш а да чIоагIача боарамагIа болх белга.

Цунна тешал деш да продукци маьхала яккхара апрель бетта план цхьан производственни швейни объединенегара дIаиккхача республикерча ерригача предприятеша толамца кхоачашъяь хилар, дукха ха йоаццаш а тIехьа бетта план кхоачаш ца еш республике хулар пхеннегара иттнега кхаччалца йола предприятеш.

Беттагара беттага кIезигагIа хулаш латт къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачаш ца яь предприятеш, дуккхача предприятей балха тIа тоаденнад технико-экономически хьокхамаш, къахьегамга, бедалга, материалашка, доагорга, электроэнергега дIадодар кIезиглуш латт.

Республикерча промышленни предприятешка биззагIа пайда ийбе болабаьб производства кхоачамех.

Республика ерригa промышленность хьанийцача продукци маьхала яккхара 1978 шера бинъ бетта план 101,2 процент кхоачашъяьй, цу даькъе республикански довлахьарча предприятеша 103,2 проценти Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета чуйовгIачар 101,5 проценти кхоачашъяьй, цул совгIа цу предприятешка арахеца продукци 4,4 процент тIаккхийттай.

Республика промышленноста болхлошкара мехкага планал совгIа дIакхаьчай ялх миллион гаргга сома маьха тайп-тайпара продукци.

22 апреле — коммунистически субботник долча дийнахьа хьинаре къахьийгар промышленни предприятей коллективашка.

Духхьала хадланза болх беш йоацача предприятей коллективаша цу дийнахьа арахийцар цаI-ах миллион сома маьха продукци, иттлагIча пятилетка фонда юкъедихьар 103 эзар сом алапи.

Мехкдаьтта, газ, электроэнерги яккхара, мехкдаьттахимс продукци, мехкдаьтта аппаратураш, радиоприемникаш, тракторни прицепаш арахецара, хьу хьаараозара, херх хьекха хьу кийчъяра, кIир, аьшкбетона изделеши оатхалаши, цемент, кхачан продукташ арахецара бинъ бетта план толамца кхоачашъяьй.

Республика ерригa промышленность хьанийцача укх шера бинъ бетта арахийцад 18 миллион гаргга сома маьха культурно-бытови гIулакхаштен коакартеи эша товараш, бинъ бетта план 103 процент кхоачашъяьй, соахкарча бинъ беттаца нийсдича 113 процент кхоачашъяьй уж товараш арахецара бинъ бетта задани.

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Цо къаьгга хьахьокх наьха хьашташ диззагIа кхоачашдара дола товараш дукхагIа арахецара промышленни предприятеша чIоагIа йоакхо елга.

Иттлагlча пятилетка кхоалагIча шера хьалхарча деношке а денз боаггIача боарамагIа болх а беш, хIара бетта планаши тIанийца социалистически декхараши толамца кхоачаш а деш, производственни мощностаи дукхагIа хилийтара чотагIа а доацаш арахеца продукци дукхагIа хулийташ йола промышленни предприятеш кIезига я республике.

Иштта йолча промышленни предприятеех эггара хьалха белгалъяха езаш я «Красный молот», «Электроприбор», «Промавтоматика» НПО опытни, медицински инструментий, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни заводаш, № 4 йола маьхк ю завод, кондитерски фабрика, «Металлист» завод, химзавод, Карабулакски химически реагентий завод, кхы дуккха яраш.

БиззагIа деррига кхоачамех пайда ийбарах, хьалхарча даькъе машинех, оборудованех, зехьа йовш йола балха ха кIезигъярах, керда мошносташ производствана юкъе а ца йоалаеш къахьегама овсарле лакхъяьй республикерча 32 предприяте коллективо, уж хул республикерча ерригача промышленни предприятеех диълагIа дола дакъа, соахка бинъ бетта арахийцачул пхи процент дукхагIа продукци арахийцай укх шера цу юкъа.

Цо къаьгга хьахьокх хIара предприяте кхоачамаш долаш хилари уж кIезига ца хилари.

Укх шера бинъ бетта арахийца продукци 1977 шера цу юкъа арахийцачул 11 процент дукхагIа хиннай «Севкавнефтегазпереработка» яхача производственни объединеней Грозненски ацетонови заводей, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни заводе — 14 процент, «Промавтоматика» НПО опытни заводе — 28 процент, Нохч-ГIалгIай химически заводе — 19 процент, из хьахиннад духхьала боаггIача боарамагIа цу предприятеша болх барах.

Нагахьа санна ерригача промышленни предприятеша, аьлча заводаша, фабрикаша иштача боарамагIен пайда беши къахьийга хинна даларе, республика ерригa промышленность хьанийцача цун хьокхамаш дукха дикагIа хургдар.

БоаггIача боарамагIен пайда беши къахьегилга хIара бригада, участка, цеха, бIарччача предприяте, кулгалхойи специалистийи лоархIамегIа дола декхар да.

Цхьабакъда, бинъ бетта итогаша хьахьокх производства кхоачамех дуккхача предприятеша боаггIача бесса пайда ца эцилга, боаггIача боарамагIа болх беш йоаца предприятеш кIезига яц, машинийи оборудованей сменноста коэффициент лоха я, кхояц бедал, материалаш, доагор, электроэнерги, балха ха дукха зехьа йоаю.

Продукци маьхала яккхара бинъ бетта план кхоачашъяьяц кхаь предприяте: «Грознефтеоргсинтез» яхача Грозненски производственни объединене, кога гIирс беча фабрика, швейни производственни объединене коллективаша.

БархI предприяте коллективо кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъяра планаш.

ДIабахача бинъ бетта Даьхенна дIа ца луш дисар дикка дукха болат, етта кирпишк, чухьнахьа дувхаду пазата барзкъаш, швейни наделеш, кога гIирс, цхьайола кхачан продукташ.

Продукци маьхала яккхара план кхоачаш а еш, предприяте профила къоастамбеш йола керттера продукци арахецара планаш кхоачашъяц.

Масала, хьаьнаргъя вай ГI. Ахриева цIерагIа йола «Электроинструмент» завод. Продукци маьхала яккхара бинъ бетта план 4 процент тIеххоачашъяьй цо, соахка бинъ бетта арахийцачул 12 процент дукхагIа я укх шера цу юкъа арахийца продукци, из иштта дале а керттера продукци — электрически инструменташ арахецара планаш кхоачашъяьнзар апрель бетта боаггIача боарамагIа болх ца барах.

Шурий промышленноста объединене продукци маьхала яккхара бинъ бетта план 104 процент кхоачашъяьй.

Укх шера хьалхарча квартале дулхдаьтта даккхара план толамца кхоачашъяьяр, хIаьта бинъ бетта план кхоачашъяьяц апрель бетта задани гаьнна кхоачаш ца еш йисарах.

Укх тIеххьарча массехк шера боаггIача боарамагIа болх ца беш я машинаш ю предприятеш.

«Трансмаш», «Пищемаш», «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводаша, кхычар хIара бетта кхоалагIча декаде арахеца продукци бетта программага диллача 50 процент а кхы дукхагIа а хул. Уж санна дола масалаш кIезига дац.

ХIара бетта боаггIача боарамагIа болх беча предприятей опыт шерра йоаржае еза ерригача коллективашка. ХIара балха дийнахьа, декадагIа, иштта бIарччача бетта баь ца а Iеш бIарччача шера боаггIача боарамагIа болх бе декхарийла я хIара коллектив.

Арахеца продукци дукхагIа хилийтарен общественни производства эффективность лакхъярен йолча цу керттерча резерва е йоаггIача тайпара йоакхо е еза хIара коллективо. ХIара балха моттиге боаггIача боарамагIа болх берг бола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Укх тIеххьарча хана республикерча подрядни гIишлошъеча организацеша дикка тоабаьб шоай болх. Еррига подрядни организацеш хьанийцача шоай низаца гIишлон балхаш дара хьалхарча квартала план дикка тIеххоачашъяьй цар.

Укх шера бинъ бетта план а толамца кхоачашъяьй республикерча гIишлошъеча организацеша.

ПланагIа кхоачашде дезаш хиннача 58,1 миллион сома маьхерча гIишлон балхашта метта кхоачашдир 61,1 миллион сома маьха гIишлон балхаш, планага диллача из хул 105 процент, соахка бинъ бетта даьрел дукхагIа гIишлон балхаш даьд укх шера цу юкъа.

ГIишлошъяра бинъ бетта программа толамца кхоачашъяьй республикерча керттерча подрядни гIишлошъеча организацей коллективаша: Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене, «Грознефтехимремонтстрой», «Чечингсельстрой» «Чечингушводремстрой», «Чечингремстрой» трестий, «Чечингушводстрой» гIишлошъеча управлене коллективаша.

ДIабахача бинъ бетта къаьстта дика болх барца белгалъяьнна я гIишлошъеча управлене СМУ-6, СМУ-11, «Грознефтехимремонтстрой» треста СРСУ-2, СРСУ-4, «Кавсантехмонтажа» треста монтажни управлене, «Севкавнефтегазстрой» объединене гIишлошъеча управлене чуйоагIача механизаце управлене СУ-11, «Чечингсельстрой» треста ПМК-101, ПМК-223, ПМК-557, ПМК-920, «Чечингушводстрой» гIишлошъеча управлене ПМК-7, ПМК-8, «Чечингушводремстрой» треста Грозненски, Шелковской, Гудермесски, Сунженски ПМК, кхы дуккхача организацей коллективаш.

Ерригача подрядни организацеша дикка тIеххоачашъяьй бинъ бетта производственни программа, соахка бинъ бетта даьрел шоай низаца дикка дукхагIа даьд цар гIишлон-монтажни балхаш.

Цхьабакъда, республике хIанз а тIехьа йолаш я гIишлон-монтажни балхий программа кхоачаш а ца еш, республикански гIишлонхой хьокхамаш лохдеш йола подрядни гIишлошъю организацеш.

1978 шера бинъ бетта план кхоачашъяьяц «Жилгражданстрой» треста СМУ-4, СМУ-5, ПМК-105, Новогрозненски ТЭЦ-а СУ, «Севкавнефтегазстрой» объединене гIишлошъеча управлене СУ-13, «Союзнефтеавтоматика» объединене МСУ, «Чечингсельстрой», треста ПМК-921, «Чечингушводстрой» гIишлошъеча управлене ПМК-5, ПМК-6, СПМК-9, кхыча организацей коллективаша.

Республикерча гIишлошъеча организацеша хIанз а тIехьа мела лелабу подряда бригадий метод производствана юкъеккхаьяра болх, цхьа объект хьалъяь а ялалехьа дуккхача объекташка средстваш дIа-юха хьежаеш моттигаш нийслу, дукха моттигаш я гIишлошъеча къахьегам эсала вIаштIехьбаьккха, гIишлошъю машинаши механизмаши болх ца беш сеца латта, гIишлон материалаш талхийташи зехьа йоаеши, цу деррнгнеша гIишлон хьалъеча дIадодар доагIачул дукхагIа хулийт, лохъю цун эффективность.

Промышленни предприятейи гIишлошъеча организацейи коллективашта карагIдийннарех кхоачамбаь Iе йиш яц.

Гаьнарча Малхбоален КПСС крайкомийи обкомийи хьалхарча секретарий совещане новкъоста Л. И. Брежнева ма-аллара «цIаькха а хьажа деза долаш долча чурча кхоачамашка, производственни мощностех дикагIа пайда эцара производстве хьалхалаттарашца дагадала деза».

ДIахо промышленни предприятештеи гIишлошъеча организацештеи хьалхашка латташ дараш доккхийи бехктокхамеи декхараш да.

ХIара заводе, фабрике, гIишлошъеча хIанз де дезаш дар да укх шера бинъ бетта баьча балха кIоаргга анализаш а яь нийсденна кхоачамбоацараш дIадахара хьалда дола наькъаш белгалдоахилга, даьха таламаш чIоагIдарал совгIа уж совдоахилга, денгара денга боаггIача боарамагIа болх белга, пайда беш къахьегар — из халкъа боахама лоархIамегIа дола декхар да.

Мичахьа я из улица, мичахьа да из цIа?

1979 шера дIадолалу вай мехкара нах дагара беш дола аргIанара гIулакх. Политически Iалаьмате бехктокхаме гIулакх да из. ДоаггIача бесса цун кийчдала деза. Бакъда цу гIулакха новкъарле ергйолаш тоъал дукха хIамаш да тха юрта Курчалое.

Дукха улицаши цIеноши да тха юрта цIераши номераши йоацаш.

ЦIераши номераши тIа йоацаш ЦIеноши Курчалое дукха хиларо Iалаьмате новкъарло ю хьехархоштен культурно-сердалон болхлоштен, кхыча юртарча интеллигенцена юрташка нийслуш дола тайп-тайпара общественни декхараш кхоачаш деш лелача хана.

Курчалой юртарча Совета председатело Земфира Иналовна Актемировас из декхар тIехьа а ца доахаш, хIанзлехьа чакхдаьккхача бакъахьа хет тхона.

З. ХИЗРИЕВ, хьехархо.

Доазол дехьара

Дунен общественность духьала я

НЕЙТРОННИ БОМБАНА — ХОАДАМ БОЛЛАШ «АК!»

Дане Ютланде къилбаседехьарча оагIорахьа Фредериксхавнерча тIема базе апрель бехьабенначул тIехьагIа НАТО ядерни планировани группа яр заседани еш. Совещанена кийчо яр а, совещане ший болх а Iалаьмате къайлагIа чакхбоалар.

Кепайоазон тIа арадаьннача геттара кIезигача хоамех, Брауна доклад ювцаш хьедир нейтронни бомба дош. МоллагIча тайпара а доацаш, стратегически герза доазув оттадара хьакъехьа СССР-ца еча переговорашка цунах мишта пайда эцаргба яхаш. Цунна тешал дир совещани хинначул тIехьагIарча Г. Брауна заявлене а. Иштта аьлар цо нейтронни герз хьожадаьча дIакхачийтара средствашта дIахо модернизаци яра балхаш НАТО деш я США аьнна а. Ювцараш я «Лэнс» яха ракеташи артиллерийски орудеши.

Датски оборона министра П. Сёгорда, журналиста хаттара жоп луш аьлар, нейтронни бомба проблема йийцар, дуьлаш «цхьанна а тайпара эмоциональни алаш а доацаш». Цхьабакъда натовски министраш цу хана сабар ца дохаде могаш хинна бале а, ерригача Дане гIолла бомбана духьала дуIа чакхдаьлар.

Фредериксхавнах хилар керда варварий герз дIадаккхар дIадехача датски общественноста низ бола оаз михьара яьнна моттиг. Виъ эзар совгIа саг демонстранташ бар укхаза Дане масса а миIингера а. кхьметтел лоаллахарча мехкашкара — ФРГ-рен Норвегерен а тIехьа нейтронни бомба хьаяра планашта шоаш чIоагIа раьза ца хилар дIакхайкаде баьхка. Манифестаце доакъашхой юхабаланзар полицен армеи подразделенеша къилбаседехьарча Ютланде наькъашта тIахьожам оттабарах а, хIаьта Фредериксхавне чухь массанахьа а оттадаь ха ду отрядаш яр аьнна а.

Дуккха эзараш нах юкъе а болаш духьален демонстрацеш хилар иштта Дане столице — Копенгагене, Орхусе, кхьча городашка.

«Нейтронни бомбана — ак!», «Герз хьаделга сихдара — ак!» — уж дешаш дар Копенгагенерча американски посольствана хьалхашка гулбеннача демонстрантий плакаташ тIен транспаранташ тIен яздаь. Укхазара Дане оборона министерствагахьа яхар демонстраци. Нейтронни бомба, аьлар дуккха нах гулбеннача духьален митинге радикальни аьрдехьарча парте вакала Б. Вестагера, «дуккхача наьха кешамашкахьа боаккха керда гIа ба», амма из ца бахкийта йиш я, нагахьа санна шинна а оагIоно нейтронни бомба хьаергйоацаш соцаярах йола Советски Союза предложени США тIаэце.

Нейтронни бомба хьаелга дехкара тIехьарча болама керте латт машарен кхерамзлени даькъе цхьана къахьегара датски комитет. «Вай ях материальни рузкъана хIама ца а деш, нах боабеча бомбана — ак!» — белгалдоах комитето мехка халкъага деча кхайкарал тIа. Вай «ак» ях цхьанна хIаманна ца эша герз хьадар сихдара. Вай тIаьхех правительство из бомба цIенъяь дIаяккхара... Советски Союзо ма-аьнадий США-га шинне а соцаде вай из хьаелга. Нейтронни бомба хьаелга соцаде йиш я. Цу гIулакха гIо дергда шоашта юкъе датски оаз а йолаш йолча духьаленаша».

Дане оборона министрала вIашагIкхийттача комитета вакалаша (цуна юкъе я тхаь итт политически, профсоюзни, общественни организацеш) тIагIертта хьадийхар правительство нейтронни бомба хьаяра а из Европе дIанийсъяра а планашта духьалъялар, герз дIадаккхара деша хетаь переговораш еш из нейтронни бомбах тIатаIара средства хьаеце пайда эца ца гIертар.

Нейтронни бомба хьаелга шерра дIадоладелга тIехьадаккхара даькъерча США президента Картера маневро Iехавинзар из хьаелга сецца дIадаккхар хьадехаш йола общественность. Из цIаькха а хьахьеххар Дане гIолла чакхьяьннача духьален талгIеша.

Нейтронни бомбана духьаларча къовсамхой авангарде йода Дане болхлой болама хьалхалатта отряд — коммунистически парти. Ший заявлене тIа Дане Коммунистически парте ЦК белгалъяьккхар: «Политикага диллача бомба толхаду дунен халкъашта юкъера хьалаш. Цунах пайда эц дохкачаэцача хIамах санна, цо новкъарле ю герз кIезиндара хьакъехьарча ерригача переговорашта. Из герз хьадеча боаккха керда гIа ба. Машара а адамал а хьаштий а духьа коммунисташ духьала ба цу кердача тайпарча герза. Оаха берригаш а тIахьех цар массане а НАТОрча Дане вакалашкара уж нейтронни бомба хьаяра хьадда «ак» оалаш хилар хьадехара.

В. КОРОЛЕВ, АПН соб. корр.

Копенгаген.

ЧЕХОСЛОВАКЕ. СЭВ членаш долча мехкий социалистически экономически интеграце программа рамкашка В. И. Ленина цIерагIа «Шкода» яха Пльзенера производственни объединени атомни электростанцешта лаьрхIа технологически оборудовани хьаеш йола керттера предприяти а хинна дIаотташ латт. Карара пятилетка чакхйоаллаш «Шкода» машинашъераша хIара шера арахецаш хургъя пхи-пхи реактор. Цунна цхьана арахеца кийчъергйолаш я 500 эзар миллиони киловатт мощность йола АЭС-шта лаьрхIа турбинаш а.

СУРТА ТIА: технологически оборудовани хьаеча цехе.

ЧТК—ТАСС сурт.

ШУША БЕ А ЙОЛАШ КО ЛАЬЦАД

Машинаш лехкараша малар мелара практически тIахьожам ца лоаттабеча кIезигача европейски мехкаех цаI ба Португали. ХIаьта, полицейски статистиках, нах а боабеш, наькъашка хиннача катастрофех 50 процент яраш менна а болаш ко бе деллача наха яьй.

Бахаш малар мелача шофераш ца эффективно къовсам лоаттабара, язду моттигерча газеташа, цкъа-дале, лелаш дола законаш тоаде деза, цхьацца юридически бахьанаш а увттадеш, из дош тIехьа а ца доахаш. ШоалагIа-дале, йоаггIаш йола службаш кхоачам боллаш сага цIийца мел алкоголь я хьахьокхаш йолча «Алько-тестов» яхача приборашца Iалашъе еза. Амма уж эца ахча, деза, хIаьта царца болх бе специалисташ беза, алапеш а доагIаш бола. Цунна а вокханна а даиман ахча ца тоъаш дус Iаьдалаш. КхоалагIа-дале, антиалкогольни мероприятеш толамца чакхъяхара бакъахьа хургдар юкъерча португальца делкъийна а пхьера а хIама дуаш традиционни чхьагIар шуша мелга «дицдалийтача», из массанел халагIа дале а.

ХIара доккха дына а светски а цIей дезде кийчлуча хана, уж долча хана корта бохабу малараш тIехдаьккха дукха меландаь, полице кепа а техе арайоах автомобильни аварешa мел нах боабергба, мел наха човнаш ергъя дувцаш йола прогнозаш. Цу ханна дийнахьа массехказа радио чу гIолла оалаш хул «цу деной бухь бола» голаш еттача португальски наькъашка бIарг тIехьа ца кхуваш масса лелача маларо дегаш тоадаьча мотоциклистий гIулакхаш дувцаш дола «хIахIа, буруэ, хьаеллал шуша» яха илли.

(АПН).

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

1974 шера 18 январерча СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дуккхача шерашка цIена къахьегарахи къахьегаме карагIдаьннарий хам беши СССР Лаккхехьарча Совета Президиума цIерагIа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла

ЗАВОДСКОЙ РАЙОНЕ ГIОЛЛА:

Грозненски ацетонови заводе гIолла:

Иванов Петр Михайловича—пенсионера.

Ляшецкий Евстафий Иосифовича — слесара.

Путянина Мария Титовнана — кочегара.

Стебакова Таисия Васильевнана — аппаратчика.

«Грозный» яхача перекачивающи станце гIолла:

Пугачева Мария Васильевнана — линейни обходчика.

Семиреченко Антон Григорьевича — машиниста.

Серединская Галина Петровнана — машиниста.

Кукулиев Исай Абрамовича — оператора.

Грозненски наливной станце гIолла:

Исакова Анна Павловнана—уборщицана.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производствении объединене автотранспортни конторе гIолла:

Иванова Анна Романовнана — вулканизаторщика.

Савельев Иван Андреевича—шофера.

Украинец Яков Дмитриевича — шофера.

«Чечингстройтранс» производствении автотранспортни объединене гIолла:

Онищенко Дмитрий Петровича — шофера.

Рычко Иосиф Илларионовича — слесара.

«Грознефть» объединене тампонажни конторе гIолла:

Анистратенко Иван Власовича — моториста.

Дубинина Мария Федоровнана — комплектовщицана.

Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене Грозненски аьшкабетонни конструкцей заводе гIолла:

Арутюнов Ашот Михайловича — цеха начальника.

Волошина Елена Семеновнана — кладовщицана.

Власова Мария Алиевнана—электросварщицана.

Газарьянц Павел Артемовича — болхлочоа.

Джамалдинова Мария Алексеевнана — арматурщицана.

Карапетьянц Месроп Петровича — цеха начальника.

Сычева Мария Михайловнана — учетчицана.

Семенкин Николай Егоровича — газоэлектросварщика.

Сопов Петр Алексеевича — формовщика.

Чистяков Аркадий Петровича — инструментальщика.

Чеченцева Любовь Захаровнана — болхлочоа.

Курноскина Лидия Ивановнана — йоккхагIйолча бухгалтера.

Хатуева Мариняна — формовщицана.

Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене № 7 йолча гIишлон-монтажни управлене гIолла:

Зиберова Надежда Васильевнана — электросварщика.

Ребдев Феодосий Федоровича — слесара.

Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене СМУ-4 гIолла:

Цатурьянц Иван Зиновьевича — бригадира.

Новогрозненски ТЭЦ гIишлон управлене гIолла:

Стригалева Александра Петровнана — йоккхагIйолча бухгалтера.

«Чеченингушстройматериалы» яхача объединене Грозненски № 1 йолча гIишлон материалий комбинате гIолла:

Гейнисман Лев Пинкусовича — инженера.

Ленина орден делаеча № 7 йолча специализированни треста Грозненски монтажни управлене гIолла:

Кулакова Анна Осиповнана — машиниста.

«Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей заводе гIолла:

Гильдибаева Мария Федоровнана — моториста.

«Грознефтехимремстрой» треста механизаце управлене гIолла:

Юров Николай Никифоровича — шофера.

Шевырев Иван Илларионовича — электромонтера.

Грозмежрайводоканале гIолла:

Шахназарова Заруи Авестовнана — смазчицана.

Голубев Алексей Григорьевича — слесара.

Мироненко Раиса Тимофеевнана — пенсионеркана.

Гашин Федор Александровича — начальника заместителя.

Лазарев Христафор Карапетовича — стрелока.

Долгушина Вера Степановнана — оператора.

Ленина орден делаеча Къилбаседа - Кавказски машинаькъа Грозненски наькъа дистанце гIолла:

Климакова Людмила Павловнана — монтера.

Свекорова Пелагея Андреевнана — дежурнена.

Грозненски столовей тресте гIолла:

Любова Тамарена — болхлочоа.

Асцатурян Сурен Арутюновича — буфетчика.

Галимова Раиса Яковлевнана — кассира.

Зинчик Прасковья Федосеевнана — повара.

Идрисов Арби Идрисовича—продовеца.

Кондра Елизавета Георгиевнана — производства заведующена.

Соколова Клавдия Ивановнана — повара.

Ткачева Мария Петровнана — кассира.

Толстых Екатерина Андреевнана — администратора.

Филанковская Валентина Андреевнана — экономиста.

НГIАССР бахача наха бытовой гIулакхдара министерства Грозненски кога гIирс бечен тоабечен фабрике гIолла:

Погорелова Ксения Яковлевна — заготовщицана.

Заводской РОВД-рча ведомствении йоацача охрана отделе гIолла:

Шеенко Вера Алексеевнана—хаьхочоа.

Ахчина Анфиса Александровнана — хаьхочоа.

Голушкова Вера Федосеевнана — хаьхочоа.

Жердева Капиталина Митрофановнана — хаьхочоа.

Калиничева Мария Михайловнана — хаьхочоа.

Ларин Николай Ефимовича—хаьхочоа.

Опарина Александра Федоровнана — хаьхочоа.

Сохина Ксения Васильевнана — хаьхочоа.

Суховатая Елена Николаевнана — контролера.

Семенова Варвара Степановнана — хаьхочоа.

Семенюк Мария Кондратьевнана — хаьхочоа.

«Грознефтеоргсинтез» яхача производствении объединене вIашагIтехача ВОХР отряде гIолла:

Долгополова Екатерина Андреевнана — стрелока.

Ильина Александра Стефановнана — стрелока.

Камсиева Анна Яковлевнана — стрелока.

Пашенина Антонина Павловнана — стрелока.

«Грознефть» Ленина ордена производствении объединене военизированни охрана вIашагIтехача отряде гIолла:

Кириченко Владимир Яковлевича — пенсионера.

Кожухова Татьяна Яковлевнана — пенсионеркана.

Титоренко Антонина Ивановнана — стрелока.

Демченко Петр Ефимовича—стрелока.

№ 1 йолча школе-интернате гIолла:

Мельников Петр Демьяновича — хьехархочоа.

«Юность» яхача кинотеатре гIолла:

Буторина Любовь Николаевнана — контролера.

«Чечингражданпроект» институте гIолла:

Авакян Ефросинья Александровна — корректора.

Гостемирова Тамара Викторовна — инженера-экономиста.

Жирновой Николай Михайловича — воккхагIволча инженера-геолога.

Липский Болеслав Сигизмундовича — проекта керттерча инженера.

НГIАССР халкъа тIахьожама комитете гIолла:

Дудаев Магомед Дудаевича — штате йоацача организационни отдела инспектора.

Грозненски горфинотделе гIолла:

Кошелева Лидия Павловнана — керттерча бухгалтера.

Автомобильни наькъаш дехкачен эксплуатаци ечен Нохч-ГIалгIай производствении управлене гIолла:

Глазунова Клавдия Григорьевнана — управлене начальника заместителя.

Шевченко Зинаида Петровнана — пенсионеркана.

«Грозэнерго» ТЭЦ-2 гIолла:

Бондаренко Василий Михайловича — слесара - сантехника.

Иванушкин Алексей Михайловича — смена начальника.

Куликова Клавдия Михайловнана — ВОХР стрелока.

Кострыкина Мария Васильевнана — стрелока.

Крапивин Дмитрий Ивановича — котельни цеха начальника.

Моругин Василий Яковлевича — пенсионера.

Ногаевский Леонид Прокофьевича — электрослесара.

Пронь Вера Васильевнана — костелянщана.

Ревякин Нина Яковлевнана —стрелока.

Розин Иван Петровича — электромонтера.

Солнышкина Пелагея Петровнана — кладовщика.

Сурмач Николай Георгиевича — электрослесара.

Хамзатханова Валентина Григорьевнана — изолировщикана.

«Грознефтеоргсинтез» объединене центральни приборремонтни мастерске гIолла:

Баранов Стефан Петровича —слесара.

Бойцов Владимир Александровича — слесара.

«Грознефтеоргсинтез» объединене производственно-технически комплектаце управлене гIолла:

Бабаянц Георгий Антоновича —инженера.

«Чечингремстрой» треста наькъаши тIаьхи дехкача управлене гIолла:

Кобелев Василий Ивановича —оператора.

Грозненски автокомбинате гIолла:

Карамышев Федор Степановича—шофера.

Нохч-ГIалгIай транспортни управлене Грозненски № 5 йолча пассажирски автотранспортни предприяте гIолла:

Лысянов Георгий Григорьевича—водителя.

Самарин Петр Васильевича —слесара.

Бангашов Баста Бангашевича—водителя.

«Грознефтехимремонтстрой» тресте гIолла:

Скрипников Денис Васильевича—мастера.

«ГНХРС» треста № 3 йолча специальни ремонтно-гIишлон управлене гIолла:

Горбунов Федор Дмитриевича — слесара-монтажника.

Колодочка Иван Михайловича — слесара-монтажника.

Кудрявцев Фома Папиловича—каменщика.

«Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей заводе гIолла:

Редько Иван Стефановича — стропальщика.

Хмелев Борис Андреевича—снабжене начальника.

Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене гIишлош еча механизаци яра управлене гIолла:

Данилкин Иван Васильевича — крана машиниста.

Кузнецова Вера Артемовнана — электрослесара.

Пастухов Александр Федоровича — автокрана машиниста.

Утев Яков Григорьевича — башенни крана машиниста.

НГIАССР хьун боахама управлене городской лесхозе гIолла:

Астамиров Ахми Астамировича — воккхагIволча болхлочоа.

Глухов Семен Васильевича—шофера.

№ 1 йолча берий поликлинике гIолла:

Гончаревская Мария Евлампиевнана — лора - дерматолога.

Белинская Анна Ефимовнана — медицински сестрана.

Ицкович Хава Лазаревнана —лора-педиатора.

Озерная Надежда Никифоровнана—лаборантана.

Петушкина Фаина Романовнана — медицински сестрана.

Цыро Анна Архиповнана — керттерча лора.

Шокун Анна Алексеевнана —медицински сестрана.

Щербакова Ирина Степановнана — медицински сестрана.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете гIолла:

Дьяконова Анна Константиновнана — пенсионеркана.

Лагода Борис Константиновича—референта.

Синор Зоя Константиновнана—пенсионеркана.

Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1978 шу. 19 апре

ВЛАДИМИРСКИ ОБЛАСТЬ. Суздале хилар советскин чехословацкин общественноста вIашагIкхетар. Из хетадаьдар СССР-ей ЧССР-ей областий, хIаьта иштта Москвай Прагаи, Киевай Братиславай вежарашха дола бувзамаш дегIадоаладеча советско - чехословацки доттагIлен - Обществаи чехословацко - советски доттагIлеп Союзой дакъа лацара. Чехословакера хьаьший хиннаб Суздален Владимиреи предприятешка.

Сурта тIа: Чехословакера хьаьший «Автоприбор» яхача Владимирерча завода сборочни цехе.

И. ДЫНИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Цхьаккха вицвеннавац, цхьаккха дицденнадац

ЯХЬ ЙОЛА КЪОНГАШ

Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци йоаккхаш майра латаш хиннарий, къизача фашисташца бирса къовсам лоаттабаьрий, социалистически боахам хьалбеш хьинаре къахьегаш шоай цIи яхийтарий сийлахьча наькъалер тохкаш, кхыча мехкашкарча дешархошца, кагирхошца интернациональни доттагIал чIоагIдеш йола тайп-тайпара кагирхой клубаш дукха я вай школашка, техникумашка, институташка, кхыча кагирхой коллективашка.

Кхувш йоагIа тIехьа коммунистически дог-уйла йолаш хьалкхее доккха гIо-новкъостал ду цу клубаша, кагирхошта дика бовзийт цар шерагара шерага доккха толамаш доахаш вай Социалистически Даьхено кховзткъа шера хьабена сийдола никъ. Цудухьа майрра ала мегаргда чот-са йоацаш чIоагIа пайдане я уж клубаш, аьнна. Кагирхошта тIема - патриотически кхетам балар, цар къоначa дегашка интернациональни сакхетам чубоссабеш, масса дола къам дезийта, къахьегама сага сий деш из тIехье хьалкхеелга — из да вай парте, правительствос дIадехар.

IалаьIмате дика лелабу ший болх № 1 йолча Грозненски профессионально - техническ к и училищерча «Патриот» яхача тIема - патриотически клуба доакъашхоша. Тайп - тайпара дукха экспонаташ я клуба музее, дика кийчдаь плакаташ, альбомаш да. Сийлахь - боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннача наьха тайп-тайпара дола документаш, тIема гIирсаш, барзкъаш, кхыйола хIамаш я цига.

«Патриот» яхача клуба доакъашхоша хьинаре дакъа лоац революце, тIема, къахьегама ветеранашца вIашагIбетталуш, дидоацаш тIем тIа байнарий лераш хьалохаш. Цу гIулакхa царна карагIдаьнна хIамаш IалаьIмате дукха да. Иштта, цар вIашагIкхетар хилар «ЗIамига лаьтта» яхача лаьттан чIегилга тIа латаш хинначарца. Цар хьалехар духхьал вай республике баха цига дакъа лоацаш хинна иттех саг. Царна юкъе ба ЦIе Седкъа яха кхо орден енна капитан Мноян Григорий, дукха орденаши медалаши йола, шоай са кхо ца деш моастагIашца къиза къовсам лоаттабаь Зебиров СаIид, лор Туаев Iалихан, художник Пужилев Владимир, связистка Пухова Надежда, Кулишов Юрий, Ильин Александр, кхыбараш.

Клуба доакъашхоша хьалехав 51-ча эскаре фашисташца майра латаш хинна Нохч-ГIалгIайчера бIаь совгIа саг. Царна юкъе ба дукха вайнахха бIухой — майор Муталибов Зайнди, подполковник Магометов Тута, капитан Халухаев Махьмад, Басханов Iаддал, Лалаев Рамзан, Хасанов Iаддал-Рашид, сержант Саламбиев Мовлад, кхыбараш. Царна юкъе ба грозненцаш—инарал-майор Попков Михаил, полковник Асадчий Николай, разведчица Абалова Ксения. Испане ший интернациональни декхар кхоачашдеш хинна ТIема ЦIеча Байракха кхо орден йола полковник Мазур Ефрем, полковник Гаврилов Савелий, иштта кхыбараш а. ХIанз тIатеIIа болх беш ба цу эскара ветеранаш а, хIаьта цу клуба доакъашхой а укх шера Грозне а, цул тIехьагIа Махачкале а хургдолча цу эскара ветераний вIашагIкхетарга кийчлуш.

— Сийлахь - боккха Даймехка тIом болча хана къизача моастагIчунца бирса къовсам лоаттабаьраш, — яхаш язду «Патриот» доакъашхоша,— оаха, № 1 йолча технически училища «Патриот» яхача тIема-патриотически клуба доакъашхоша, дег тIара даькъала дувц шо, Даьхен сийдола къонгаш.

Шугара эстафета хьаэцаш оаха, дош лу шоана оаш тхоашта тIаделла гIулакх шун сий ца доалеш дIахо дахьа!

Клуба доакъашхоша техкаб шоллагIча степена Суворова цIерагIа йола орден делаеча ЦIеча Байракха Сивашски 417-ча стрелкови дивизе сийдола никъ. Цар гучадаьккхар цу дивизе Даьхенна 17 Советски Союза Турпал кхеваьлга, бовзийтар Матросов Александра карагIдаьннача турпала деналца цу дивизера байна лейтенант Дзигунский, зIамагIа вола сержант А. Каширин. Гучадаьккхар мел паччахьалкхен совгIаташ даьхад цу дивизе бIухоша, байзар цу дивизе хинна командираш.

Дукха дешара группаш я училище, хIара группа «Патриот» яхача клубе хьинаре дакъа лоацаш а я. ХIара отряда шиший декхар да клубо тIаделла. Иштта, № 2 йола отряд Москве яха хилар 51-ча эскара ветеранашца вIашагIкхета. Цар лехад цу эскара тIема карташ, тайп-тайпара сурташ, дIаяздаьд ветераний керда адресаш, ХIаьта № 14 отрядо Iомаю еррига партийни съездаш, кхыйолча отрядаша Iомаду Нохч-ГIалгIайчене мехкдаьтта даккхара истори, цхьабараш баха хиннаб В. И. Ленин ваьча хьамсарча городе Ульяновске, вокхар техкад Саласпилс яхача эггара къизагIчарех цаI хиннача концентрационни лагерах дола хIамаш...

ТIем тIа вахачул тIехьагIа мичав ца ховш, вахан-веннен моттиг йоацаш вар Ахматханов Зяудин. Дукха ха яьккхар из лохаш цун гаргарча наха, цхьабакъда, корайоагIаш яцар цун лер. Из хайра цу училище хьехархо йолча Яковлева Мария Михайловнана. Ший дешархой группаца Зяудинца тIема никъ тахка эттар из. ДIадахийтар массе мIинге письмош. Дукха ха яьалехьа корайир из лийнна моттигаш, корабир цуна цхьана партизански отряде фашисташца латаш хиннараш, хайра Даьхе лораеш ший са дIаденна Нохч-ГIалгIайчен вoI Ахматханов Зяудин Даьхено хьалхашка оттадаь декхар деналца, тIехдика кхоачашдаь вола къона саг Смоленски лаьтта дIавелла воаллилга...

Цул совгIа, ший группаца Нурадилов Ханпаша дIавеллача яха, цул тIехьагIа Ханпаша ваьхача юрта яха, цун вешийца, гаргарча нахаца къамаьл деш дукхача хIамаех кхеташ, Iомадеш хиннай Мария Яковлевна. Нурадиловна хетадаь кийчдаь бIарчча альбом да музее.

Дукха да цу клуба карагIдаьнна дикадараш, дукха ба цу клубе хьинаре дакъа лоацаш бола дешархой. Уж ба Акбулатова Малика, Саламова Лиля, Лихачева Ира, Денисенко Людмила, Липай Валентина, Доронина Валя, кхы дуккхабараш а.

Цу клуба доакъашхошта юкъе дукха спортсменаш-парашютисташ ба. Царех дикагIболчар вай цIераш яьхача уж ба: Нохч-ГIалгIай АССР чемпионка, ши бIаьзза парашютаца чутоссаенна спорта мастералла кандидат йола, хIанз Ленинградски авиаинститута студентка йола Масаева Таус, шовзткъеи иттаза парашютаца чутоссаенна, Форда Флота эпсар хила Iомалуш вола Ахмадов Сайпудин. 130-зза совгIа парашютаца чутоссаенна, хьалхара разряд лелаю Мусаева Лариса, кхы дуккхабараш а.

Кагирхой советски халкъа революционни, тIема, къахьегама сийлен моттигашка гIолла никъ бара йолча Еррига Союзни штабо маршала И. Х. Баграмяна кулг тIа а долаш денна диплом да училищага. ХIаьта республикански слете котало яккхарах цу клуба доакъашхочоа Доронина Валяна а диплом деннад.

Клуба доакъашхоех хIаране Советски Эскаре гIулакх де водаш шийна Даьхено тIаделла гIулакх тIехдика кхоачашдаь, коммунист хинна мара юха цIа ца ва аьнна чIоагIо ю.

Лоацца аьлча, «Патриот» яхача клубо кхувш йоагIа тIехье коммунистически идеалашца хьалкхеяра доккха гIо-новкъостал ду.

Бек АБАДИЕВ.

ПАЙДАНЕ ДИСПУТ

Дукха студенташ бар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета № 1 йолча общежитерча цIеча уголоке вIашагIкхийтта. Уж гулбеннабар философе кафедраи комсомола комитетои чакхйоаккхача «Вай ханара дезал» яхача диспуте дакъа лаца. Диспуте дувцаш нхи дош дар, цхьабакъда къаьстта чIоагIа дийцар ер дешаш: «Нийса дий дезала чура декхараш марои сесагои декъар?», «Фу новкъарле ю дын гIулакхаша дезала?» Цу хьакъехьа шоашта хетар аьлар студенташа Атсаламов Владимира, Автарханова Маккас, Авзаева Маккас, Даьлетукаев Анзора, Далиева Мадинас, Точиева Мовлатхана. Студенташта боккха пайда боалаш чакхъяьлар из диспут.

Д. ИНАРКИ.

Газета аргIанара номер араргья 14 мае.

Редактор **Т. А. ТЕБОЕВ.**

К А С Т Т А
ТИРАЖ ХУРГЬЯ

1978 шера 1 июле хургья укх шера хьалха арахийцача СССР ДОСААФ лотерея тираж.

Цу тираже ловзаергья «ВОЛГА», «МОСКВИЧ», «ЗАПОРОЖЕЦ» яха 1600 автомобиль, «ДНЕПР», «УРАЛ», «ИЖ-ЮПИТЕР», «ИЖ-ПЛАНЕТА» яха 5440 мотоцикл, 13 440 велосипед, туристически цIенош, 40 млн. сома хIамайи ахчани кхажамаш.

Лотереях хьабоала пайда дIаухийт дешара заведенеш, спортивни сооруженеш хьалъярга, общества дешарен спортивни организацей материально-технически база шеръярга, оборонно-массови болхи спорта военно-технически тайпаши, хIаьта СССР ДОСААФ организацеша еш йола мероприятеш дIахо дегIайоалаярга.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 май
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «АБВГДейка». 9.25 — «Дай-ноаной, шоана!» 9.55 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа. 10.25 — «Музейшкеи выставочни залашкеи гIолла» Паччахьалкхен эрмитаж. 10.55 — «Къопахчал». Бюль-Бюль Огле а Добронравова а иллей цикл. 11.15 — «Терко елаш — никъ». 11.45 — «Спортлото» тираж. 11.55 — «УнахцIено» яхача программа почта. Передача дIахьу лора Ю. В. Белянчиковас. 12.40 — «Музыкальни никъ бар». Алма-Атера передача. 13.20 — «Вай мохк». Кинопрограмма. 14.20 — Бераашта дола фильм. «Васек Трубачев а цун новкъостий а» яха художественни фильм. 15.40 — «БIаргагушдар — теша халадар». Передача дIахьу профессора С. П. Капица. 16.40 — «Иллеш-78». 17.15 — «Правда» газета политически обозревателa Социалистически Къахьегама Турпала Ю. А. Жукова дунен халкъашта юкъерча темах йола беседа. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Дерригаш а цхьана—барттайна дезал». Музыкальни программа. 18.45 — Центральни телевидене экрана тIа эггара хьалха. «Сага дегах йола повесть» яха художественни фильм. Хьалхара а шоллагIа а доакъош. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Московски седкъий» яхача искусства фестивала хоадам беш дола концерт. Съездий Кремлевски Дворецера передача. Йистеньлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

15.50 — ВЛКСМ 60 шу дизарга. «Комсомол — из малх санна доккха дог да!» 16.15 — Киножурнал. 16.25 — А. Хамидов. Нурадилова цIерагIа долча Нохч-ГIалгIай драматически театра «Бож-Iаьла» яха спектакль (нохчий меттала).

14 май.
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». Информационни программа. 8.35 — «Зарядка е дIаота». 8.55 — «Тюльпан» яхача иллейи халхарийи Калмыцки паччахьалкхен ансамбла концерт. 9.20 — «Деррига хар лов». Киножурнал. 9.30 — «Гургалбетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва!» 11.00 — «Яйнача ханах бола фальг» яха художественни фильм. Хьалхара дакъа. 12.10 — «Юртара сахьат». 13.10 — «Музыкальни киоск». Передача дIахьу Э. Беляевас. 13.40 — «Театральни спектакль». М. Дярфаш. Сатира Московски театра «Сона а ваьле или ала» яха фильм-спектакль. 15.25 — «Дунен халкъашта юкъера панорама». 16.00 — Хоккеях йола дунен чемпионат. Финальни группа доакъашхой матч. Прагера трансляци. Перерывах — кердадараш. 18.25 — «Кинонникъбара клуб». Передача дIахьу Ю. А. Сиикевича. 19.30 — Хоккеях йола дунен чемпионат. Финальни группа доакъашхой матч. Хьалхара а шоллагIа а периодаш. Прагера трансляци. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Хоккеях йола дунен чемпионат. Финальни группа доакъашхой матч. КхоалагIа период. 22.05 — «Балета хьакъехьа». Передача йистеньлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.10 — Тхо долча хьоашалгIа я «Школьни глобус». 16.30 — Киножурнал. 16.40 — «Ший бIаьшеренга тамаш яйта...» 17.05 — «Угол паденин» яха художественни фильм. 2-гIа сери.

РАДИО

13 май.

6.30 — «Пригородный» совхоза баьцадаараш леладераш болча. 6.45 — Хоамаш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Ашараш. 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск. 8.55 — Ашараш. 10.20 — «ЗIакмоза» яха сатирически журнал (нохчий меттала). 13.00 — Грозненски педагогически училище художественни самодеятельноста коллектива концерт. 13.40—«Самукъанерча тIалгIе тIа» (гIалгIай меттала). 14.30 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче». 16.00 — «Кавказа Iуйре» яха радиожурнал. 18.00 — «Кагирхой вахар» яха радиовыпуск (нохчий меттала). 18.30— «Гаьнна хьалха дIадахача шерий иллеш» яхача циклацара передача (нохчий меттала).

Хоттам

Тахан республике гIоллен Грознен къезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 20—25, Грозне 23—25 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен, фегара температура бийсана 5—10, дийнахьа 15—20 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Нохч - ГIалгIай АССР журналистий Союза правлени «Сердало» газета редакце коллективои чIоагIа хала а хеташ кодам бу редакце юрта боаахма отдела заведующега З. А. Даурбековга цун да

ДАУРБЕКОВ
Эсе Айдаркъа

кхалхарах.

Тахани кхоанеи хурIда

13 мая—шоаттан

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Кинозала фойе. Болх беш я ловзоргий автоматаш. 12.00. Лекционни зал. Болх беш я «Сийгалг» яха клуб. Ший кхолламах йола отчет еш я тениский кружок. «Колобок» яха спектакль. Гойташ хургда мультфильмаш. Царга мах боацаш хьажа йиш я. 15.00 Читальни зал. «Шерра Дукхьал дIа. Массавар волча» яха беседа. 18.00. Болх беш я кинодезарий клуб. 19.00. Ахканара халхара площадка. Кагирхой сайре.

Химикий культура Дворец. 15.00. Болх беш я «Къона атенет» яха киноклуб. Утренник «ДIайоалийла боадо!» 17.00 Духовой оркестро дIалокх советски маршаш. 18.00. НГIАССР Лаккхехьарча Совета депутатаца Р. А. Ваисовица харжархой вIашагIкхетар.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 16.00. «Нагахьа санна оарц доаккхаш хуле» — яха дай-ноаной университет.

С. М. Кирова цIерагIа салаIарен культуран парк. 14.00. Массовкай площадка. Массовкаш, ловзоргаш, викторинаш. 17.00. Баьццара театр. «Тахан дIайоалалу кхоане» яхача дивизагIа Грознерча комсомольцашна ВЛКСМ XVIII съезда делегаташ вIашагIкхетара сайре. 16.00. Кинолекторий. «Керда обрядаш—вахаре» яха лекци. 19.30. «СССР керда Конституци» яха кинофестиваль. 19.00. Халхара площадка. Кагирхой салаIара сайре.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 10.00. Болх беш я ловзара автоматаш. 16.00 Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр. «Питкъа йолчара хададргья» яха фильм. Фильмага хьожаш мах бала безац. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

14 мая — кIиранди

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 10.00. Кинозала фойе. Болх беш я ловзоргий автоматаш. 11.00. Кинозал. Болх беш да «Заманхо» яха кинотеатр. 10.00. Йоккха зал. Болх беш я «Къона ленинец» яха клуб. Берий отдела кхоллама отчет. 18.00. Болх беш я кинодезарий клуб. 19.00. Ахканара халхара площадка. Кагирхой салаIара сайре.

Химикий культура Дворец. 10.30. Кхелетанза болчарца болх беш барашца вIашагIкхетар. «Вай дахаш долча законашца» яха беседа. 14.00. Спортивни ловзоргаш. 17.00. «Советтий Даьхе лораш» яха литературни дешар.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 10.00. Болх беш я «Объектив» яха фотостуди, «Филателист» яха клуб. 12.00. Болх беш да «Космонавт» яха кинотеатр. 17.30. ДК художественни самодеятельноста концерт.

С. М. Кирова цIерагIа салаIарен культуран парк. «Ленина а парте а гIулакхашта тешаме да тхо» яха къонача музыкантий городской театрализованни цIей. 14.00. Массовкай площадка. Массовкаш, ловзоргаш, викторинаш. 16.00. Баьццара театра юхxера площадка. Духовой оркестра концерт. 17.00. Баьццара театр. Городерча музыкальни школай дешархой сводни хор. Къоначa баянистай сводни оркестр. ЧIондаргхой ансамбль. Халкъа инструментай вIашагIкхийтта оркестр. ЧIондаргхой унисон. Солистай а ансамблей а концерт. 19.30. Кинолекторий. «СССР керда Конституци» яха кинофестиваль. 19.00. Халхара площадка. Кагирхой салаIара сайре.

Пролетбата цIерагIа культура ЦIа. 11.00. Болх беш да «Чебурашка» яха берий кинотеатр. «БIаьстанара перевертыш» яха художественни фильм. Фильмага хьажа йиш я мах боацаш. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

ТХА АДРЕС 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культурая отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; писмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске—2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05149. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 3733.